

JAARVERSLAG 2022

Stichting Christelijk
Speciaal Onderwijs

Inhoudsopgave

1	Algemene gegevens	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Jaarrekening	4
1.3	Kernactiviteiten en Beleid	4
1.4	Doelstelling van de organisatie (Missie en visie)	4
1.5	Toelating en toegankelijkheid	5
1.6	Juridische structuur	5
2	Organisatie en governance	6
2.1	Organisatiestructuur	6
2.2	Governance ontwikkelingen	6
2.2.1	Code goed bestuur	7
2.2.2	Bestuurssamenstelling	7
2.2.3	Bezoldiging bestuur en toezichthouders	7
3	Leerlingen	8
3.1	Bekostigingsgrondslag	8
3.2	Leerlingenontwikkeling per school	9
3.2.1	Ontwikkeling leerlingenaantal Prinsenhof	9
3.2.2	Ontwikkeling leerlingenaantal De Zonnehoek SO	9
3.2.3	Ontwikkeling leerlingenaantal De Zonnehoek VSO	9
3.2.4	Ontwikkeling leerlingenaantal De Boog	10
4	Financieel beleid	11
4.1	Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financiële beleid	11
4.2	Allocatie van bekostiging	11
5	Algemeen instellingsbeleid	12
5.1	Bestuurlijke organisatie / Maatschappij en omgeving	12
6	Onderwijs en kwaliteit	14
6.1	Onderwijsresultaten	15
6.2	Passend Onderwijs	15
6.3	Onderwijsachterstanden	16
6.4	Nationaal Programma Onderwijs	16
6.5	Toetsing en examinering	17
6.6	Sociale veiligheid	17
7	Personeel	18
7.1	Strategisch personeelsbeleid	18
7.2	Inzet middelen werkdrukverlichting	19
7.3	Reg bijz bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders	20
7.4	Personele bezetting	20
7.5	Zaken met een behoorlijke personele betekenis en personele ontwikkeling	20
7.6	Ziekteverzuim	21
7.7	Beleid inzake beheersing aanvragen uitkeringen na ontslag	22

8	Diverse gegevens.....	23
8.1	Horizontale verantwoording	23
8.2	Klachtenafhandeling.....	23
8.3	Verbonden partijen	23
8.4	Samenwerking	24
8.5	Huisvesting.....	24
8.6	Duurzaamheid.....	25
8.7	Zaken met politieke of maatschappelijke impact.....	25
8.8	Stellige bestuurlijke voornemens	25
9	Deelverslagen	26
	Verslag toezichthoudend bestuur	27
	Jaarverslag de Prinsenhof	29
	Jaarverslag de Zonnehoeke SO	32
	Jaarverslag de Zonnehoeke VSO	36
	Jaarverslag De Boog	40
	Jaarverslag GMR-platform CSO Apeldoorn.....	46
	Jaarverslag externe vertrouwenspersoon IJsselgroep	48
10	Financieel beleid	49
10.1	Financiële positie op balansdatum.....	49
10.2	Analyse resultaat	51
10.3	Analyse realisatie 2022 vs realisatie 2021 en realisatie 2022 vs begroting 2022	52
10.4	Investerings- en financieringsbeleid	54
10.5	Treasuryverslag.....	54
11	Continuïteitsparagraaf	56
11.1	Kengetallen.....	56
11.2	Balans.....	57
11.3	Staat van baten en lasten	58
11.4	Financiële kengetallen	59
11.5	Overige rapportages	60
11.5.1	Rapport aanwezigheid en werking van interne risicobeheersings- en controlesysteem	60
11.5.2	Risicomanagement en beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden	60
11.5.3	Normatief eigen vermogen	61
12	Kengetallen.....	63

1 Algemene gegevens

1.1 Inleiding

In dit bestuursverslag wordt aandacht besteed aan de financiële activiteiten van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn in het jaar 2022.

1.2 Jaarrekening

De in dit verslag opgenomen jaarrekening 2022 van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is opgesteld door Dyade Onderwijsbedrijfsvoering B.V. Deze jaarrekening is gecontroleerd door accountantskantoor RA12 Accountants BV.

1.3 Kernactiviteiten en Beleid

Onder het bevoegd gezag van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn, met bevoegd gezag nummer 72464, vallen de onderstaande scholen:

<u>School</u>	<u>Brinnummer</u>
De Prinsenhof	01FJ
De Zonnehoek	02VX
De Boog	15DN

1.4 Doelstelling van de organisatie (Missie en visie)

Missie

CSO Apeldoorn is een stichting voor speciaal onderwijs voor leerlingen van 4 tot en met 19 jaar. Wij bieden onze leerlingen leer- en ontwikkelingsmogelijkheden afgestemd op hun specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en aansluitend bij hun talenten. Dit doen we vanuit ons hart en onze expertise.

Met ons onderwijs willen we bereiken dat onze leerlingen zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren als volwaardig lid van onze maatschappij.

Visie

Hoe wij het onderwijs willen verzorgen en inrichten wordt ingegeven door onze christelijke levensbeschouwing en daaruit voortvloeiende kernwaarden. Onze aanpak en (dagelijkse) keuzes liggen hiermee als het ware 'in lijn'.

Vanuit onze levensbeschouwing is voor ons essentieel het gegeven dat iedereen erbij hoort, mag zijn wie hij of zij is. Iedereen is anders en iedereen is even waardevol. De verschillen zien we eerder als een verrijking dan als een beperking. Vanuit onze christelijke levensovertuiging maken wij ons sterk voor een inclusieve samenleving. Een samenleving die zich openstelt voor iedereen. In woord en daad geven wij in onze scholen daaraan invulling. Inclusie is voor ons dan ook een kernwaarde van waaruit wij willen werken.

In ons dagelijks handelen gaan wij uit van de goede bedoelingen van de ander. We tonen respect in woord en gebaar en werken samen op basis van vertrouwen. Vanuit vertrouwen geven we ruimte om beslissingen te nemen, is er ruimte voor eigen identiteit en werken we aan eigenaarschap van medewerkers en leerlingen. Vertrouwen heeft voor ons ook te maken met betrokkenheid, aandacht hebben voor elkaar en open en duidelijke communicatie. Tot slot realiseren we ons dat we dienstbaar moeten zijn aan de ander en dat we hierin, zonder onszelf te verloochenen, elke dag een stukje beter kunnen worden.

We werken in de overtuiging dat ieder kind recht heeft op een ononderbroken ontwikkeling, aansluitend bij zijn onderwijs- en ondersteuningsbehoeften, en op onze scholen moet kunnen leren met plezier. Leren en ontwikkelen formuleren we breed. Het is zowel kwalificerend (doorstroom naar vervolgonderwijs, beschermde arbeidsplaats of arbeidsmarkt) alsook socialiserend (gericht op samen leven) en gericht op de persoonlijkheidsontwikkeling. Leerlingen die onze school verlaten, vertellen mooie verhalen over hun periode op een van onze scholen. Ze hebben de tijd van hun leven gehad.

Daarbij is het onze 'drive' een lerende organisatie te zijn, voortdurend op zoek naar mogelijkheden ons onderwijs ten gunste van de leerlingen die aan ons zijn toevertrouwd te verbeteren.

De identiteit en de daarop gebaseerde kernwaarden inclusie, vertrouwen, ononderbroken ontwikkeling en CSO als lerende organisatie zijn de verbindende elementen in en tussen onze vier unieke en ambitieuze scholen.

1.5 Toelating en toegankelijkheid

Om toegelaten te worden tot één van de scholen van CSO is een TLV (Toelaatbaarheidsverklaring) nodig van het Samenwerkingsverband voor plaatsing in het SBO, (V)SO en PrO. Leerlingen zonder christelijke achtergrond zijn welkom op de scholen. Van de leerlingen en de ouders wordt verwacht dat zij respect hebben voor de christelijke opvattingen volgens welke het onderwijs wordt vormgegeven.

1.6 Juridische structuur

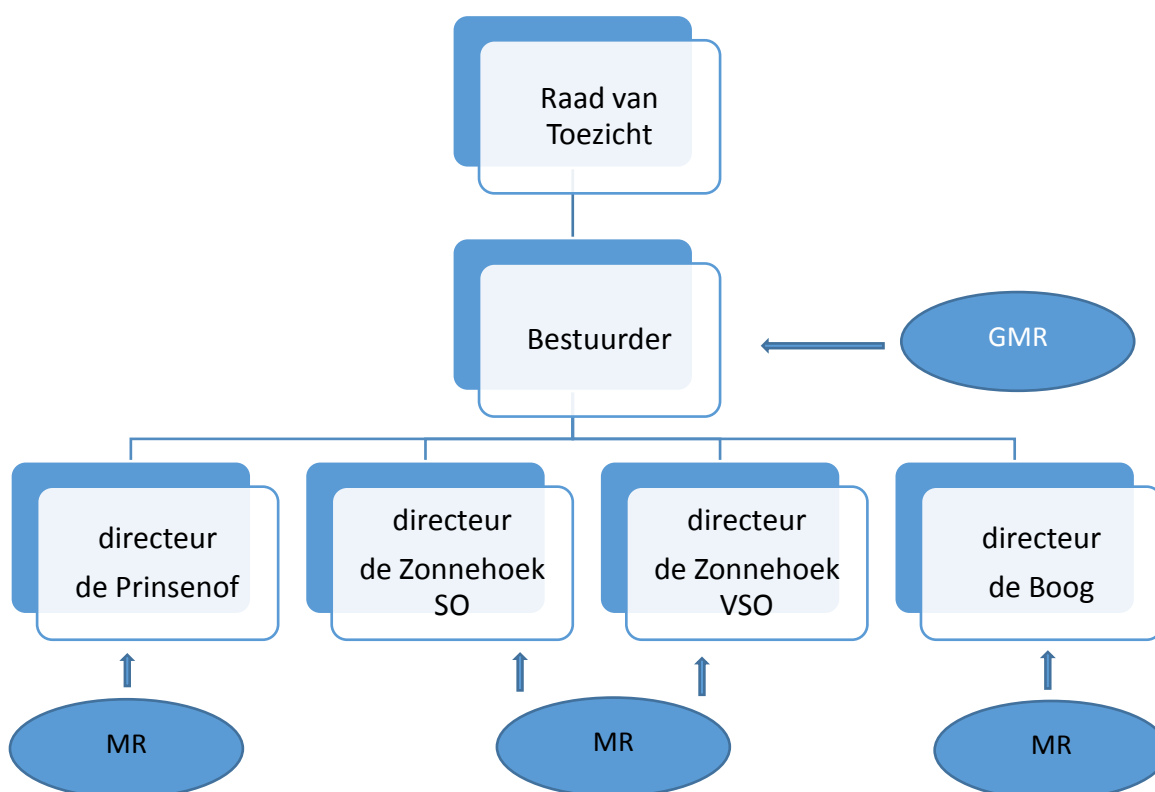
De rechtspersoonlijkheid van het bevoegd gezag is een stichting. De Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is op 2 november 1982 opgericht en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Apeldoorn onder dossiernummer 40103192. De juridische structuur is in 2022 niet gewijzigd. De statuten zijn ook niet aangepast.

2 Organisatie en governance

2.1 Organisatiestructuur

De stichting kent een eenvoudige structuur. De bestuurstaken worden uitgeoefend door één bestuurder. Er is een Raad van Toezicht (RvT) die toezicht op de bestuurder uitoefent en onafhankelijk functioneert. Iedere school heeft een directeur. Vanaf 1 januari 2022 heeft de Zonnehoek twee directeuren, één voor het SO en één voor het VSO.

Dit geeft het volgende organogram:

2.2 Governance ontwikkelingen

De stichting heeft een Raad van Toezicht-model. De eindverantwoordelijkheid voor het onderwijs van de stichting en de kwaliteit hiervan ligt bij het College van Bestuur. Het College van Bestuur stelt het strategisch beleidsplan vast en legt dit ter goedkeuring voor aan de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht werkt met het dynamic-governancemodel. De leden van de raad houden toezicht op de kwaliteit van het onderwijs en de uitvoering van het strategisch beleid.

De dagelijkse leiding van de scholen berust bij de directeuren van de scholen. Zij zijn onder de eindverantwoordelijkheid van het College van Bestuur verantwoordelijk voor het onderwijs op hun scholen en de kwaliteit hiervan.

De taken en verantwoordelijkheden van het College van Bestuur en de vier directeuren zijn vastgelegd in een managementstatuut. In het strategisch beleidsplan 2023-2027 is opgenomen:

“Het bestuur bewaakt de kwaliteit van het onderwijs en de identiteit van de stichting, de leidinggevendenden ieder op de eigen school. De Raad van Toezicht houdt op de uitvoering hiervan

toezicht. De dialoog over de te leveren kwaliteit en de gerealiseerde kwaliteit op alle niveaus in de organisatie is daarbij essentieel.

In het leidinggeven zijn onze kernwaarden inclusie en vertrouwen dagelijks zichtbaar en merkbaar. Leidinggevend laten zien dat iedereen erbij hoort en een volwaardige plaats inneemt. De inspirerende en coachende wijze waarop leiding wordt gegeven draagt bij aan CSO als lerende organisatie.”

Het verslag van de Raad van Toezicht is na het algemeen deel van het bestuursverslag opgenomen.

2.2.1 Code goed bestuur

CSO hanteert de Code Goed Bestuur van de PO-Raad en er zijn geen afwijkingen van die code. De scheiding tussen bestuur en toezicht is statutair vastgelegd.

2.2.2 Bestuurssamenstelling

Het College van Bestuur is ultimo 2022 als volgt samengesteld:

Bestuurder : dhr. L.H. Wijtsma

De Raad van Toezicht is ultimo 2022 als volgt samengesteld:

Voorzitter : mevr. E.G. Vos - van de Weg

Lid : dhr. W.P. Boomgaard

Lid : dhr. J.P.M. van Casteren

Lid : dhr. F.H. ten Klooster

2.2.3 Bezoldiging bestuur en toezichthouders

De bestuurder heeft een benoeming bij de stichting en ontvangt bezoldiging conform de bestuurderscao Primair Onderwijs.

De leden van de RvT ontvangen een jaarlijkse onkostenvergoeding ter hoogte van € 1.500 per lid en € 2.000 voor de voorzitter. De leden van de RvT hebben geen dienstverband bij de stichting. Er zijn geen voornemens om de leden van de RvT een dienstverband bij de stichting te geven. De vergoedingen vallen ruim binnen de kaders van de Wet bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

3 Leerlingen

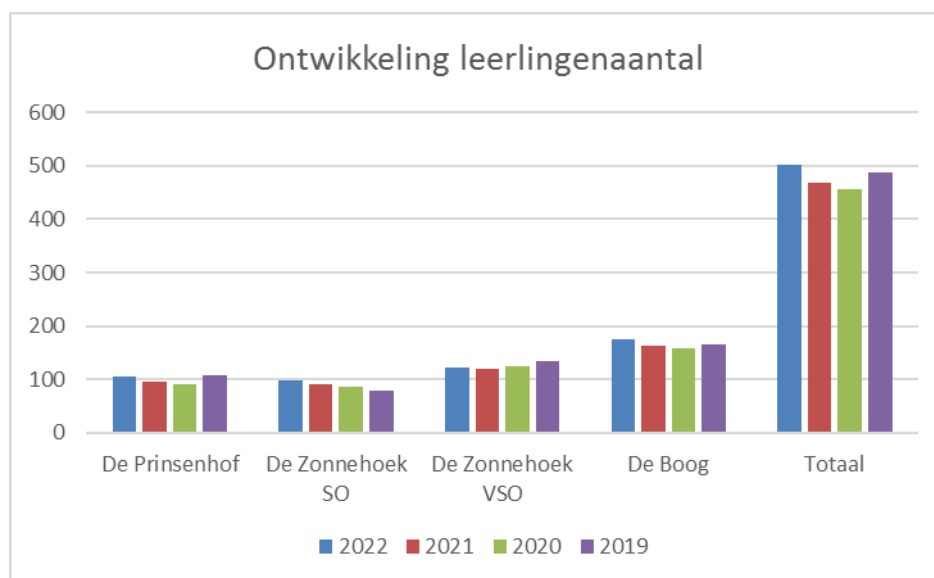
3.1 Bekostigingsgrondslag

Het aantal leerlingen op 1 oktober vormde de grondslag voor de bekostiging. Voor de Prinsenhof en de Zonnehoek is de teldatum verschoven naar 1 februari. De bekostiging voor 2023 wordt bij deze twee scholen bepaald door het leerlingenaantal op 1 februari 2022. Bij de Boog wordt de bekostiging 2023 bepaald door het leerlingenaantal van 1 oktober 2022.

In onderstaand overzicht is het aantal leerlingen op de teldata van 2022 en de drie jaren daarvoor opgenomen.

	1-2-2022 1-10-2022	1-10-2021	1-10-2020	1-10-2019
De Prinsenhof	106	96	91	107
De Zonnehoek SO	97	90	85	80
De Zonnehoek VSO	122	119	124	134
De Boog	176	164	157	166
Totaal	501	469	457	487

Door de verschuiving van de teldata voor de Prinsenhof en de Zonnehoek is vergelijking van de aantallen in de tabel tijdelijk lastiger geworden. De leerlingaantallen op 1 februari 2021 zijn wel bekend doordat er op dat moment de jaarlijkse groeitelling was. Op 1 februari 2021 had de Prinsenhof 100 leerlingen. Op 1 februari 2022 waren het er dus 6 meer. De Zonnehoek had op 1 februari 2021 in totaal 215 leerlingen. Op 1 februari 2022 waren het er dus 4 meer.

3.2 Leerlingenontwikkeling per school

3.2.1 Ontwikkeling leerlingenaantal Prinsenhof

Op 1 februari 2021 waren er 100 leerlingen ingeschreven op De Prinsenhof. Op 1 februari 2022 waren 106 leerlingen ingeschreven. Na enkele jaren van dalende leerlingenaantal, is het aantal op de teldatum weer gestegen.

We verwachten dat het leerlingenaantal de komende jaren zal stabiliseren of zal stijgen. De instroom van nieuwe leerlingen blijft onvoorspelbaar. De afgelopen jaren stroomden er grote groepen leerlingen van de bovenbouw uit naar het voortgezet onderwijs. De uitstroomgroep wordt de komende jaren kleiner. Gemiddeld stromen er ongeveer 25 leerlingen gedurende een schooljaar in. We zien dat leerlingen momenteel jonger instromen.

3.2.2 Ontwikkeling leerlingenaantal De Zonnehoek SO

De tabel laat de ontwikkeling van het aantal leerlingen op de teldata 1-2 en 1-10 in de afgelopen jaren zien.

Leerlingen										prognose			
jaar		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
peildatum		1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10
aantal leerlingen		75	80	84	85	94	90	96	99	109	107	113	116
trend t.o.v.	vorige dat.		6%	5%	1%	10%	-4%	6%	3%	9%	-2%	5%	3%
	jaar eerder			11%	6%	11%	6%	2%	9%	12%	7%	4%	8%

Uit de gegevens in de tabel is af te leiden dat het aantal leerlingen in 2022 is gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. Ondanks een hoog aantal uitstroom van 21 leerlingen in het schooljaar 2021-2022, waarvan 4 tussentijds, is het totale aantal leerlingen op 1 februari 2022 met 2 toegenomen in vergelijking met 1 februari 2021, wat neerkomt op een totaal van 96 leerlingen.

Ook in 2022 heeft de groei zich voortgezet, waardoor we vanaf de zomer van dat jaar de kans kregen om een extra Kompas-groep te vormen. Dankzij de voortdurende groei en een laag verwacht aantal leerlingen dat zal uitstromen, zijn we van plan om na de zomer van 2023 te starten met maar liefst 13 groepen, waaronder een extra Kompas-groep en een extra reguliere groep.

3.2.3 Ontwikkeling leerlingenaantal De Zonnehoek VSO

De tabel en de kolomgrafiek laten de ontwikkeling van het aantal leerlingen op de teldata 1-2 en 1-10 in de afgelopen jaren zien.

Leerlingen										Prognose			
jaar		2019		2020		2021		2022		2023		2024	
peildatum		1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10	1-2	1-10
aantal leerlingen		119	134	130	129	121	123	118	128	132	136	137	144
trend t.o.v.	vorige dat.		11%	3%	1%	7%	2%	4%	8%	3%	3%	1%	5%
	jaar eerder			8%	4%	7%	5%	3%	4%	11%	6%	4%	6%

Analyse

- Het leerlingenaantal schommelt rond de 125 leerlingen over de afgelopen 4 jaar
- Het leerlingenaantal fluctueert bijna niet.
- Er is een nieuwe trend te zien, de leerling aantallen zijn licht stijgende.
- Er is een verschuiving te zien in de aantal leerlingen per stroom. (Bevo krimpt, Regulier stabiel en Kompas groei)

3.2.4 Ontwikkeling leerlingenaantal De Boog

Na een lichte daling van het leerling aantal in de afgelopen jaren, is het leerlingaantal in 2022 net als in 2021 weer gestegen van 164 naar 176 leerlingen (teldatum 1-10-2022). De stijging kan verklaard worden door een kleinere tussentijdse uitstroom t.o.v. 2020 en 2021, meer tussentijdse instroom (ISK) en een grotere groep leerlingen die aan de onderkant zijn ingestroomd (34 in 2022 t.o.v. 29 in 2021) en een kleine uitstroomgroep in 2022.

De leerlingen die in augustus 2022 op de Boog zijn gestart in klas 1 komen uit het speciaal basisonderwijs of het reguliere basisonderwijs. In 2022 is er 1 leerling vanuit het SO doorgestroomd naar de Boog.

4 Financieel beleid

4.1 Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financiële beleid

De hoofddoelstellingen voor het financiële beleid zijn:

- CSO voert een gezond financieel beleid, waarvoor de volgende kerncijfers een indicatie zijn: solvabiliteit, rentabiliteit en de ratio weerstandsvermogen.
- CSO bewaakt permanent de mate waarin financiële middelen met name ten dienste van de leerlingen worden aangewend, voor zowel de korte als de lange termijn.

De stichting stelt jaarlijks een financieel beleidsplan op voor de komende vier jaar. In 2022 is het plan voor 2023-2026 opgesteld. Dit is begin 2023 afgerond.

Het plan bevat standaard:

- overkoepelende doelstellingen financieel beleid
- meerjarenbegroting
- investeringsbegroting
- risicoparagraaf
- ontwikkeling balansposities
- liquiditeitsbegroting

In het strategisch beleidsplan is op het resultaatgebied financiën een gezond financieel beleid als te realiseren resultaat geformuleerd.

4.2 Allocatie van bekostiging

Binnen de stichting vindt geen reallocatie van de middelen plaats. De scholen ontvangen die vergoedingen die het ministerie, het samenwerkingsverband of anderen toekennen.

Met ingang van 2021 wordt een deel van de administratielasten waar de scholen geen invloed op kunnen uitoefenen via de bovenschoolse exploitatie verwerkt. Hierbij moet worden gedacht aan de lasten van het administratiekantoor, de accountant, bestuur- en managementondersteuning e.d. Om de bovenschoolse lasten te dekken werd een percentage van de personele bekostiging afgedragen door de scholen.

Voor 2022 moest de afdracht worden aangepast door de vereenvoudiging van de bekostiging van het voortgezet onderwijs en dus de Boog. Door de vereenvoudiging wordt er bij de bekostiging van de Boog geen onderscheid meer gemaakt tussen de personele en materiële bekostiging, terwijl de bekostiging van de Prinsenhof en de Zonnehoek dat verschil nog wel kent. Voor 2022 is de afdracht ter dekking van de bovenschoolse kosten 6% van de personele en materiële bekostiging.

In 2023 zal ook bij de Prinsenhof en bij de Zonnehoek in de bekostiging geen onderscheid meer worden gemaakt in personele en materiële bekostiging. Net zoals bij de Boog zal er sprake zijn van basisbekostiging. In 2023 zal de afdracht voor de bovenschoolse en overkoepelende kosten 4,5% van de basisbekostiging zijn. De afdracht is in het directieberaad besproken.

5 Algemeen instellingsbeleid

Het algemeen instellingsbeleid op stichtingsniveau is beschreven in het strategisch beleidsplan. In 2021-2022 is een nieuw strategisch beleidsplan opgesteld en vastgesteld voor de periode van 2023 tot en met 2027.

De overkoepelende doelstellingen op stichtingsniveau zijn SMART beschreven in 4 actieplannen. Het strategisch beleidsplan is de basis voor de 3 schoolplannen. Naast de 4 actieplannen op stichtingsniveau zijn de specifieke doelen per school ook opgenomen in de schoolplannen. De doelen op stichting en schoolniveau zijn vertaald in een doelenmatrix in verwerkt in de planperiode 2023-2027.

De jaarverslagen van de scholen zijn opgenomen na het algemene deel van het bestuursverslag.

5.1 Bestuurlijke organisatie / Maatschappij en omgeving

De doelstellingen op het gebied van bestuurlijke organisatie / maatschappij en omgeving zijn opgenomen in onderstaand overzicht. Achter de doelstellingen is de stand van zaken per januari 2023 opgenomen.

Resultaatafspraak	Progressie
Er is een nieuw strategisch beleidsplan dat leidend is voor de schoolplannen. Het strategisch beleidsplan is herkenbaar vertaalt (visueel). Doelen op stichtingsniveau zijn uitgewerkt in actieplannen en weg gezet in de plan periode 2023-2027.	Strategisch beleidsplan (SBP) 2023-2027 is klaar. Het SBP is vertaald in een visualisatie. Er zijn 4 actieplannen SMART omschreven op stichting niveau. Uitvoering actieplannen is belegd bij de directeuren en vertegenwoordigers van de 4 scholen in PLG's en of werkgroepen. Schoolplannen zijn in concept klaar.
Een bezinning op de identiteit van CSO is afgerond per juli 2021. Notitie moet kaders krijgen.	Afgerond zowel de notitie als de kadernotitie van de RvT zijn gereed. Op toezichtniveau is het ondergebracht bij de commissie onderwijskwaliteit en identiteit.
De positie en meerwaarde van het CSO scholen en ons Autisme Steunpunt is binnen de gemeente Apeldoorn en samenwerkingsverbanden beter bekend dan voorheen. De basis is op orde naast arrangementen op stichtingsniveau maakt CSO ook inclusie /	Borging en ontwikkeling op stichting niveau d.m.v. een actieplan en PLG 2023-2027 gekoppeld aan het strategisch beleidsplan Visie van het Autisme Steunpunt en werkwijze is herijkt. Beleid Autisme Steunpunt is vastgesteld en geborgd in het jaarplan van het Autisme Steunpunt.

passend onderwijs ook waar in het reguliere onderwijs. Een passende integrale communicatiestrategie CSO is uitgewerkt en inmiddels vertaalt naar de scholen en het Autisme Steunpunt. We hebben een eigen huisstijl. Eenduidige communicatiestrategie m.b.t. - HRM - Profilerings (gemeente, jeugdzorg en samenwerkingsverbanden) - Nieuwsbrieven personeel, leerlingen, ouders en stakeholders	Zowel intern als extern worden we met onze specifieke kennis over autisme al veel meer gevraagd. We zien een toename van het aantal deelnemers bij onze cursussen Er is een portfolio (menukaart) met arrangementen en een cursusaanbod. Website is aangepast Interne arrangementen • Koningscollege ter voorkoming van thuiszitters • Leerlijn Kompasklas SO Zonnehoek is gestart in 2022 • Leerlijn Kompasklas VSO Zonnehoek is doorgegroeid naar inmiddels 3 groepen We investeren vanuit het Autisme Steunpunt 1 fte voor schooljaar 23/24 om de ontwikkeling en voortgang te borgen. Borging en ontwikkeling op stichting niveau d.m.v. een actieplan en PLG 2023 / 2027 gekoppeld aan het strategisch beleidsplan. Er ligt een herijkt vastgesteld huisstijl pakket met een communicatieplan die geborgd en stichting breed is. In 2022 zijn de schoolgidsen herschreven. in een herkenbare CSO stijl. Het Autisme Steunpunt is hierin meegenomen. Website stichting, scholen en Autisme Steunpunt zijn herijkt en aan elkaar gekoppeld. In de profilering zijn er van de vier scholen herkenbare onderscheidende profileringsfilmpjes gemaakt.
---	---

6 Onderwijs en kwaliteit

De doelstellingen voor onderwijs en kwaliteit zijn gecombineerd:

Resultaatafspraak	Progressie
Uitgangspunten en beleidskeuzes kwaliteitszorg CSO beschreven en geborgd. Er worden volgens een vaste cyclus tevredenheidspeilingen uitgevoerd. Personeel, Ouders, Leerlingen en R&E. De Monitor Goed Onderwijs is op centraal niveau in de cloud ingericht met een specifiek deel voor de scholen. We gaan scholing volgen bij CKMZ om onze eigen audits te kunnen uitvoeren. Interne audits wordt een onderdeel van onze 2 jaarlijkse PDCA cyclus. We worden getraind in het vertalen / analyseren van de dashboards. De invoering AVG wordt gemonitord en schoolbreed geïmplementeerd.	Afgerond, geborgd en in een PDCA cyclus. Beleid en cyclus voor alle scholen is herijkt in de tijd gezet en vastgesteld in een borgingsdocument. Personeelstevredenheid is uitgevoerd in 2022. Geborgd Jaarlijkse update najaar 2023 Vindbaarheid en borging van alle formele documenten is afgerond. Leadauditors zijn geschoold. Leden commissie van begeleiding en ondersteuningsteams zijn ook geschoold. Opbrengsten audits zijn verwerkt in de jaarplannen van de scholen. Na evaluatie in 2022 worden er nieuwe leadauditors en auditors geschoold september 2023. De reeds geschoolde auditors gaan september 2023 een verdiepende scholing doen. In 2023 worden er bij de vier scholen vraag gestuurd audits afgenomen. We meten en analyseren onze eigen kwaliteit d.m.v. analyses en het dashboard en vertalen dat naar de jaarplannen. Eerst deden we dit met ondersteuning van externen inmiddels zijn de teams in staat dit zelf te doen. Hierbij worden we ondersteund door onze kwaliteitsmedewerker. Hoe beter de analyse hoe scherper de doelen en dus kans op succes en opbrengsten. Dit kan worden opgenomen in de PDCA cyclus. De dagelijkse uitvoering is belegd bij een directeur en een medewerker die hier uren voor krijgt. Het beleid is vastgesteld en er is een nieuwe boven schoolse functionaris aangesteld.

Pedagogisch didactisch handelen (stichting niveau) A Opbrengstgericht werken B Pedagogisch en Didactisch handelen van de docent	We voldoen aan de wet en evalueren jaarlijks. PDCA cyclus. Er is vastgesteld beleid en er zijn observatie tools die ontwikkelingsgericht zijn zodat we leren van elkaar. Borging en ontwikkeling op stichting niveau d.m.v. een actieplan en PLG 2023 / 2027 gekoppeld aan het strategisch beleidsplan.
--	--

CSO borgt zijn documenten uit de monitor goed onderwijs in een digitale omgeving en maakt daarin onderscheid op stichting en schoolniveau. De borgingsdocumenten worden cyclisch minimaal 4-jaarlijks besproken en herijkt. Door het te digitaliseren voorkomen we een wirwar en dus overlap van alle documenten op de 4 locaties. De kwaliteitsmedewerker borgt.

6.1 Onderwijsresultaten

Voor alle scholen geldt dat naast de onderwijskwaliteit de verdere implementatie van Inclusief Onderwijs het belangrijkste aandachtspunt is. De onderwijskundige doelstellingen zijn omschreven in het strategisch beleidsplan en geformuleerd op schoolniveau in de schoolplannen. De actieplannen gekoppeld aan het strategisch beleidsplan 2023-2027 kennen binnen de ruime kaders veel overlap met verschillen per school.

Zo is het actieplan pedagogisch, didactisch handelen een van de speerpunten op stichtingsniveau die bij de onderwijsresultaten in het dashboard en evaluatie per school is terug te vinden. Voor de onderwijsresultaten per school wordt verwezen naar de aparte jaarverslagen per school die na het algemeen instellingsbeleid zijn opgenomen.

6.2 Passend Onderwijs

De scholen van de stichting verzorgen regulier voortgezet praktijkonderwijs en speciaal onderwijs voor leerlingen die binnen het regulier onderwijs geen passende ondersteuning kunnen krijgen. Leerlingen hebben een TLV nodig om toegelaten te worden tot één van de scholen. De scholen zijn daarmee een belangrijke schakel in de keten van Passend Onderwijs binnen de regio en het volledige onderwijsveld in Apeldoorn.

In het strategisch beleidsplan is opgenomen:
 “CSO Apeldoorn biedt een breed aanbod voor leerlingen met speciale onderwijs- en ondersteuningsbehoeften. Onze scholen investeren in het welbevinden en de veiligheid van onze leerlingen. Dit vormt de basis van ons onderwijs.

We leiden onze leerlingen op voor een passende plaats in het voortgezet onderwijs, dagbesteding of een (beschermde) arbeidsplaats. Daarvoor werken we samen met ketenpartners.

Het onderwijs en de ondersteuning zijn op elke school afgestemd op de doelgroep en op een ononderbroken ontwikkeling van de leerlingen. Leerlingen worden uitgedaagd om persoonlijke

(toekomstige) (leer)doelen te formuleren. We stimuleren zelfsturing en eigenaarschap en waken voor aangeleerde hulpeloosheid. Eigenaarschap nemen in het eigen leerproces is ook voor onze leerlingen van belang.”

6.3 Onderwijsachterstanden

Scholen voor het speciaal onderwijs ontvangen geen aanvullende bekostiging onderwijsachterstandenbeleid op basis van de CBS-indicator. Voor de middelen die op basis van de cumi-regeling worden ontvangen is geen apart beleid ontwikkeld. Zij worden ingezet conform het reguliere zorgbeleid van de scholen.

6.4 Nationaal Programma Onderwijs

In 2021 heeft het ministerie het steunprogramma Nationaal Programma Onderwijs (NPO) gestart. In de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 gaat ongeveer € 5,8 miljard uit het NPO naar scholen in het primair en het voortgezet onderwijs en naar gemeenten. Het is de bedoeling dat zij tot uiterlijk schooljaar 2024-2025 met dit geld leerlingen helpen om door corona ontstane leervertragingen of vertragingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en welzijn in te lopen.

Het NPO ondersteunt:

- Leerlingen en studenten in het onderwijs die het moeilijk hebben, bijvoorbeeld door extra lessen in kleine groepjes mogelijk te maken.
- Docenten en andere medewerkers in het onderwijs, bijvoorbeeld met speciale trainingen.

Het NPO is gericht op:

- De persoonlijke en praktische ontwikkeling van leerlingen en studenten.
- Het inhalen en goedmaken van vertragingen, bijvoorbeeld door het onderwijs toe te spitsen op de kern van de vakken.

Met het extra geld kunnen scholen coronavertragingen aanpakken. Daarvoor kiezen ze uit een menukaart van kansrijke interventies.

De scholen hebben in het voorjaar van 2021 een schoolscan uitgevoerd om te inventariseren op welke gebieden de grootste vertragingen waren ontstaan. Op basis van die scan is in samenspraak met het team en waar mogelijk met de leerlingen en de ouders van de leerlingen een keuze gemaakt uit de diverse interventies. De medezeggenschapsraden hebben allen ingestemd met de keuzes. De financiële middelen worden volledig op schoolniveau ingezet. Er is geen sprake van boven-schoolse inzet.

Voor een beschrijving van de scan en de gemaakte keuzes wordt verwezen naar de aparte jaarverslagen per school die aan het einde van het algemeen instellingsbeleid zijn opgenomen.

Van de in 2021 gemaakte lasten had 1% betrekking op externe inleen. Dit betreft met name inleen bij de Passerel in Apeldoorn. Deze organisatie ondersteunt mensen met een beperking, van jong tot oud, om hun eigen leven te leiden en zelf keuzes te maken. Er is gekozen voor externe inleen omdat de school de benodigde expertise niet in huis heeft. Het uurtarief is vergelijkbaar met de lasten per uur van een medewerker in loondienst.

6.5 Toetsing en examinering

De afgelopen jaren is op de Boog hard gewerkt aan het uitbreiden van het aanbod cursussen en IVIO-examens, zodat de leerlingen gedurende hun schoolloopbaan een certificaat kunnen behalen. Het gaat dan om branchegerichte certificaten en/of IVIO-certificaten voor Nederlands, rekenen of Engels. Van de 28 schoolverlaters hebben alle leerlingen meer dan 1 certificaat gehaald. Een score van 100%. Zie hiervoor ook het jaarverslag van de Boog.

6.6 Sociale veiligheid

In het strategisch beleidsplan is betreffende sociale veiligheid opgenomen:

‘In onze samenleving is veel aandacht voor sociale veiligheid. Veiligheid van leerlingen en medewerkers is een belangrijke indicator in het vernieuwde toezicht van de onderwijsinspectie. Uit de jaarlijkse monitoring blijkt dat onze leerlingen zich veilig voelen op onze scholen. Dit wordt bevestigd door resultaten van de tevredenheidsonderzoeken onder leerlingen en ouders. Het pedagogisch klimaat en het veiligheidsbeleid worden door de Inspectie van het Onderwijs zonder meer als positief beoordeeld. Dit vraagt van ons het voortzetten van ons beleid en het borgen van de resultaten.’
De scholen meten ieder jaar de sociale veiligheid. Zie hiervoor ook de verslagen van de scholen die als bijlage zijn toegevoegd.

7 Personeel

7.1 Strategisch personeelsbeleid

Het strategisch personeelsbeleid is afgestemd op de onderwijskundige visie en de richtinggevende doelen van de stichting. Er wordt personeel aangetrokken dat de visie op onderwijs en de richtinggevende doelen kan vormgeven. Daarnaast wordt er ook gekeken of het te benoemen personeel aansluit bij de specifieke visie op onderwijs van de school.

In het Strategisch beleidsplan is bij het onderwerp personeel beschreven waar de stichting voor gaat: “De leerkrachten die dagelijks het onderwijs verzorgen, bepalen voor een belangrijk deel de kwaliteit van het onderwijs. Zij worden daarbij op deskundige wijze ondersteund door het onderwijs-ondersteunend personeel. Iedere medewerker draagt bij aan het bereiken van de doelen van de organisatie en van de eigen school. Door vertrouwen te krijgen van leidinggevend en collega’s en door uitdagende taken kunnen medewerkers eigenaarschap ontwikkelen, voor ons een belangrijke succesfactor.

Voor CSO Apeldoorn is het dan ook vanzelfsprekend dat we veel aandacht hebben voor onze medewerkers, hun welbevinden en professionalisering. CSO Apeldoorn zorgt ervoor dat medewerkers zich betrokken voelen bij de organisatie en hun werk met plezier en voldoening doen in een fijn werkklimaat.

Alle medewerkers accepteren onze leerlingen zoals ze zijn met hun talenten en hun beperkingen. Ze laten in het onderwijs en in hun omgang met de leerlingen zien dat alle leerlingen erbij horen en geven daardoor handen en voeten aan het inclusieve karakter van ons beleid. Vanuit hun pedagogische en didactische kwaliteit realiseren de medewerkers een ononderbroken ontwikkeling door onderwijs en zorg af te stemmen op de mogelijkheden van de leerlingen. Dit doen we planmatig en beredeneerd.

De professional krijgt binnen CSO Apeldoorn de ruimte te laten zien wat hij of zij kan. We investeren in kwaliteit en professionalisering van de medewerkers en leidinggevend. Dit vertaalt zich in tevreden en ambitieuze medewerkers.

Een goede zorg voor personeel is een voorwaarde voor het goed functioneren van de medewerkers en dus van de school. Met alle medewerkers worden periodiek ontwikkelingsgerichte gesprekken gevoerd. Kern van deze gesprekken is het welbevinden en de vraag hoe de medewerker zich verder kan ontwikkelen in zijn/haar bekwaamheid en expertise.”

De belangrijkste geplande activiteiten voor de komende jaren op het gebied van het personeelsbeleid zijn:

- We herijken en actualiseren het personeelsbeleid. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar leeftijdsbewust personeelsbeleid, functiedifferentiatie en ontwikkelgesprekken. Bij het herijken betrekken we het personeel.
- Scholing en ontwikkeling van de medewerkers gericht op verhoging en borging van de vakbekwaamheid als basis voor de na te streven hoogwaardige kwaliteit blijft een speerpunt en is geïncorporeerd in onze organisatie. We stimuleren collegiale visitatie in onze scholen en schooloverstijgend.
- Het tijd- en plaatsonafhankelijk leren wordt gestimuleerd door verdere ontwikkeling van de CSO-lerarenacademie. Mogelijkheden e-learning in te zetten in combinatie met ‘blended

- learning' worden onderzocht en besproken. Professionele leergemeenschappen en blended learning zijn goede werkwijzen in het kader van samen leren, samen ontwikkelen.
- We richten een activiteitengroep in die gezamenlijke CSO-dagen gaat organiseren. We willen hiermee het ontmoeten en leren van elkaar en de betrokkenheid bij onze organisatie stimuleren. CSO-dagen dragen bij aan CSO als lerende organisatie.

7.2 Inzet middelen werkdrukverlichting

Vanaf augustus 2018 worden extra middelen voor de werkdrukverlaging ontvangen.

Om te bepalen hoe de middelen ingezet moesten worden is een enquête afgenomen waarin de medewerkers konden aangeven hoe zij de middelen wilden inzetten. Op basis hiervan is een voorstel gemaakt.

Het proces bestond uit de volgende stappen:

1. Brief en akkoord besproken in de MR-vergadering en in overleg met PMR is een plan gemaakt om met het team te bespreken wat de bestemming van het geld kan worden.
2. PMR heeft een bijeenkomst voor het team georganiseerd.
3. De uitkomsten zijn besproken in een vergadering van de PMR.
4. De directie schrijft een bestedingsplan.
5. De PMR keurt dit bestedingsplan goed.
6. Eventuele vacatures worden uitgezet.
7. Op de teamvergadering wordt de werkdrukscan uitgezet.
8. Een jaar later wordt deze nogmaals afgenomen om te bezien wat het resultaat is van de genomen maatregelen.

Zowel de Prinsenhof als de Zonnehoeck hebben de middelen ingezet voor extra handen in de klas. Er zijn meer onderwijsassistenten benoemd.

De middelen zijn in 2022 op dezelfde manier ingezet als de afgelopen jaren.

Via het Onderwijsakkoord is er vanaf schooljaar 2022-2023 structureel 300 miljoen euro per jaar beschikbaar voor de verlichting van werkdruk in het voortgezet onderwijs. 50% van de werkdrukk-middelen die de school ontvangt wordt via de collectieve aanpak uitgegeven. In de cao VO zijn afspraken gemaakt over de besteding van deze middelen. De werknemers zijn hierbij gezamenlijk aan zet en gaan met elkaar in overleg over het nemen van maatregelen om de werkdruk te verminderen. De afspraken in het Onderwijsakkoord zijn pas eind 2022 gemaakt. Het opstellen van een collectief werkdrukplan door het personeel is voor schooljaar 2022-2023 was daardoor niet meer haalbaar. De collectieve en individuele cao-afspraken over werkdrukvermindering zijn ingegaan per schooljaar 2022-2023. De bekostiging gold vanaf 1 januari 2022. Sociale partners hebben daarom een aanvullende afspraak gemaakt over de besteding van de bekostiging die samenvalt met de periode van januari tot en met juli 2022. Geadviseerd werd de extra uren voor de werkdrukverlaging uit te betalen. De Boog heeft dit ook gedaan.

In 2023 worden afspraken gemaakt over de te nemen maatregelen om de werkdruk te verlagen. Hierbij wordt gedacht aan het uitbreiden van de administratieve ondersteuning om op deze manier de leerkrachten werk uit handen te nemen.

7.3 Regeling bijzondere bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders

De stichting heeft in 2022 in totaal € 30.000 ontvangen in het kader van de Regeling bijzondere bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders. Deze middelen zijn volledig ingezet. Er is sprake van een inwerkplan voor alle nieuwe medewerkers. Deze medewerkers hebben gedurende de inwerktijd een vaste begeleider en aanspreekpunt.

De hiervoor beschreven activiteiten op het gebied van scholing gelden ook voor de nieuwe medewerkers.

7.4 Personele bezetting

In onderstaande tabellen is de opbouw van het personeelsbestand per 31 december 2022 en 2021 weergegeven. De formatieve inzet op 31 december 2022 is 3,0 fte hoger dan de formatieve inzet op 31 december 2021. Deze hogere formatieve inzet hangt samen met het hogere leerlingenaantal. In de tabellen zijn de tijdelijke vervangingsbenoemingen niet opgenomen.

Personele bezetting op 31 december 2022

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek	wtf Boog	wtf Bestuur
directie	5,20	1,40	2,00	0,80	1,00
leerkrachten	61,01	10,06	31,60	16,90	2,45
ondersteunend personeel	40,08	4,10	30,85	4,33	0,80
totaal	106,29	15,56	64,45	22,03	4,25

Personele bezetting op 31 december 2021

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek	wtf Boog	wtf Bestuur
directie	5,30	1,60	2,00	0,80	0,90
leerkrachten	60,25	10,06	32,73	17,36	0,10
ondersteunend personeel	37,73	4,45	29,84	2,44	1,00
totaal	103,28	16,11	64,57	20,60	2,00

7.5 Zaken met een behoorlijke personele betekenis en personele ontwikkeling

Door het Passend Onderwijs is het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs de afgelopen jaren gedaald. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg. Het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is. Daarnaast is er sprake van een daling van het totale leerlingenaantal, waarvan de gevolgen de komende jaren met name in het Voortgezet Onderwijs zichtbaar zullen worden. Dit betekent dat de scholen de afgelopen jaren te maken hebben gehad met dalende leerlingaantallen, wat voor lagere inkomsten zorgde. In 2021 is het totale leerlingenaantal van de scholen weer gestegen. De scholen staan goed aangeschreven, wat zorgt voor een hogere instroom. In

2022 was het leerlingenaantal wederom gestegen. Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat door de verschuiving van de teldatum voor de Prinsenhof en de Zonnehoek van 1 oktober naar 1 februari, vergelijking van de aantallen minder goed mogelijk.

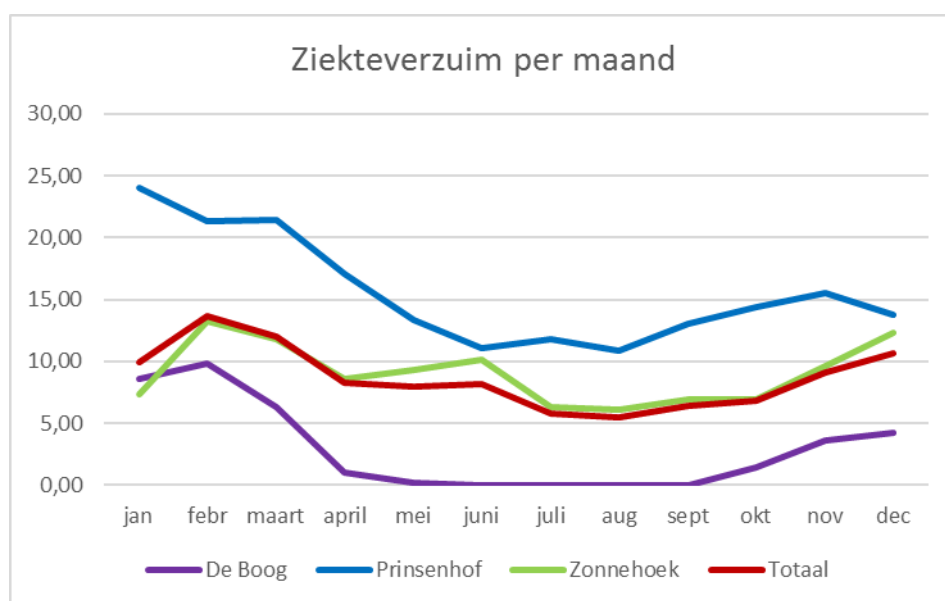
Voor de komende jaren wordt met name bij de Zonnehoek een stijging van het leerlingenaantal verwacht. Deze stijging zal slechts ten dele zorgen voor een stijging van de formatieve inzet. Het hogere leerlingenaantal zal ervoor zorgen dat de baten en lasten weer met elkaar in evenwicht zullen komen, waardoor het niet nodig zal zijn de formatieve inzet terug te brengen.

7.6 Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim van de Prinsenhof is in 2022 sterk gestegen naar 15,6% waar het in 2021 gemiddeld 8,8% was. Het verzuim was het hele jaar erg hoog. Eind 2022 waren er meerdere langdurig zieke medewerkers.

Bij de Zonnehoek is het ziekteverzuim in 2022 licht gestegen naar gedaald naar 9,1%. In 2021 was het ziekteverzuim 8,0%. Het verzuim is met name de laatste maanden van het jaar weer toegenomen. Ook hier is sprake van langdurig zieke medewerkers.

Bij de Boog was het ziekteverzuim in 2022 lager dan in 2021, namelijk 2,9% om 7,6%. Er waren op 31 december 2022 geen langdurig zieke medewerkers.

Het gemiddelde verzuim in de afgelopen twee jaar is opgenomen in onderstaande tabel.

	2022	2021
Prinsenhof	15,6%	8,8%
Zonnehoek	9,1%	8,0%
Boog	2,9%	7,6%
totaal	8,7%	8,0%

In de eerste drie maanden van 2023 is het ziekteverzuim licht opgelopen naar 9,1%

7.7 Beleid inzake beheersing aanvragen uitkeringen na ontslag

Het beleid van het bestuur is erop gericht dat wordt voorkomen dat personeelsleden worden ontslagen. Indien daarvan wel sprake is, ondersteunt het bestuur het betreffende personeelslid op een adequate en financieel verantwoorde manier in het vinden van een andere betrekking. Hierbij kan ook worden gedacht aan het aanbieden van een loopbaanbegeleidingstraject waarbij een nieuwe werkring buiten het onderwijs wordt gevonden.

In 2022 was er geen sprake van gedwongen ontslag op basis van formatiedaling. Er was wel sprake van een regeling met medewerkers om de arbeidsovereenkomst te kunnen ontbinden.

8 Diverse gegevens

8.1 Horizontale verantwoording

De formele horizontale verantwoording is vormgegeven via de medezeggenschapsraden en het platform gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Ten behoeve van het strategisch beleidsplan is een stakeholder/issue analyse uitgevoerd. Er is bepaald:

- wie de belangrijkste stakeholders zijn
- issues die bij de stakeholders m.b.t. CSO leven
- succesfactoren die van belang zijn in het omgaan met de stakeholders
- de wensen van CSO naar de stakeholders (issues vanuit het CSO)

In het kader van de kwaliteitszorg worden jaarlijks tevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. Op basis van de resultaten van de onderzoeken zijn per school verbeterpunten in kaart gebracht. De vervolgacties in de vorm van ontwikkeling van beleid, of directe implementatie van de aanpassingen vinden plaats in het schooljaar na het onderzoek.

Zie hiervoor ook de jaarverslagen van de scholen.

8.2 Klachtenafhandeling

CSO beschikt over een klachtenregeling. De kern van het klachtenbeleid is dat klachten over de dagelijkse gang van zaken in de school in onderling overleg tussen ouders, leerlingen, personeel en de schoolleiding op een adequate manier worden afgehandeld. Indien dat gelet op de aard van de klacht niet mogelijk is of als afhandeling niet naar tevredenheid is verlopen, kan men een beroep doen op de klachtenregeling.

Samengevat zijn de volgende stappen beschreven:

- 1 naar de schoolcontactpersonen
- 2 naar de externe vertrouwenspersoon
- 3 naar de landelijke klachtencommissie

De scholen zijn aangesloten bij de Landelijke Geschillencommissie Bijzonder Onderwijs.

Er zijn in 2022 geen klachten ingediend bij de landelijke klachtencommissie. De externe vertrouwenspersoon is wel geconsulteerd, er heeft een adviesgesprek plaatsgevonden. Zie hiervoor ook het verslag van de externe vertrouwenspersoon welke als bijlage is toegevoegd.

8.3 Verbonden partijen

Vanaf 1 augustus 2014 zijn De Zonnehoek (SO) en De Prinsenhof verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO. De Zonnehoek (VSO) en De Boog zijn verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO. Door de aangesloten schoolbesturen wordt gezamenlijk vormgegeven aan een stelsel waarbij sprake is van flexibele inrichting van de speciale onderwijszorg. Hierdoor zijn besturen en scholen in Apeldoorn en omstreken in staat aan de zorgvraag en zorgplicht te voldoen.

De middelen van de samenwerkingsverbanden worden grotendeels ingezet voor de reguliere bedrijfsvoering. Het gaat hierbij om de basisbekostiging die via het samenwerkingsverband wordt

ontvangen. De aanvullende groeibekostiging, die wordt ontvangen door de Prinsenhof en de Zonnehoek, wordt eveneens gebruikt voor de reguliere bedrijfsvoering.

Indien aanvullende vergoedingen worden ontvangen, dan worden deze ingezet voor het doel dat het samenwerkingsverband aan de middelen heeft toegekend.

De Boog besteedt de ontvangen middelen aan de zorgstructuur en de verbetering ervan. Het gaat hierbij om een beperkt bedrag.

8.4 Samenwerking

De scholen werken al meerdere jaren met diverse organisaties samen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om andere onderwijsinstellingen of landelijke overkoepelende organisaties. Hierbij moet worden gedacht aan het Landelijk werkverband speciaal basisonderwijs, Lecso (Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs), Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs.

Er wordt tevens samengewerkt met ondersteunende organisaties als Kentalis, de IJsselgroep, zorginstellingen s-Heerenloo en Passarel, de arbodienst en de landelijke besturenorganisaties. Binnen de gemeente Apeldoorn wordt samengewerkt met de gemeente en met de andere scholen, onder andere via de LEA (lokaal educatieve agenda).

De samenwerking met de jeugdzorginstanties is voor ons als organisatie voor speciaal onderwijs en praktijkonderwijs belangrijk om onze leerlingen een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod te bieden. Deze samenwerking is voor verbetering vatbaar.

Knelpunten die bij de zelfevaluatie worden genoemd zijn onder andere het ontbreken van een regierol, privacy, geldstromen en het niet betrekken van het onderwijs bij ondersteunings- en begeleidingstrajecten.

Onze expertise en met name het Autisme Steunpunt wordt positief en breed gewaardeerd. Het bieden van een passende plaats aan leerlingen vallend onder onze doelgroepen wordt breed gedragen. De daarvoor benodigde expertise en mogelijkheden kunnen uitgebreid en versterkt worden. Winst is nog te behalen in het verbinden van de op de scholen aanwezige expertise en het uitdragen van onze deskundigheden.

8.5 Huisvesting

De scholen streven naar een huisvestingssituatie die voldoet om de onderwijskundige doelstellingen te realiseren. Hiervoor beschikken de scholen over een eigen schoolgebouw. In 2022 hebben geen grote wijzigingen op huisvestingsgebied plaatsgevonden.

Met name bij de Zonnehoek heeft groot onderhoud plaatsgevonden. Dit betrof voornamelijk het gebouw van het VSO. Het betrof groot onderhoud dat oorspronkelijk voor 2021 was gepland.

De komende jaren zal de huisvestingssituatie een belangrijk aandachtspunt zijn. Het gebouw van de Prinsenhof is eigenlijk te groot voor de school. Een groot deel van het gebouw wordt momenteel gebruikt door het Hofpark. De samenwerking met het Hofpark heeft tot nu toe minder opgeleverd dan gedacht.

Voor de Boog wordt op korte termijn geen wijziging in de huisvestingssituatie verwacht anders dan het uitvoeren van enig groot onderhoud. Er zijn wel gesprekken met de gemeente gaande over eventuele nieuwbouw.

8.6 Duurzaamheid

Stichting CSO maakt daar waar mogelijk duurzame keuzes bijvoorbeeld rond inzetbaarheid van medewerkers, inkopen, energiegebruik en onderhoud schoolgebouwen. In het strategisch beleidsplan is over duurzaamheid de volgende tekst opgenomen: “We hebben de aarde in bruikleen en volgen de ontwikkelingen rondom duurzaamheid nauwgezet.”

Alle scholen zijn voorzien van zonnepanelen. Het realiseren van de energiedoelstellingen wordt niet alleen nagestreefd door het zelf opwekken van energie. Ook energiebesparing is een belangrijke doelstelling binnen de stichting. Alle scholen gebruiken groene energie en nemen elektriciteit af van officieel geregistreerde windmolens. De CO₂ uitstoot van het aardgas is vergroend door middel van aankoop van Gold Standard certificaten (VER's). Bij het nieuwe energiecontract via 'Energie voor Scholen' is gekozen voor de optie 100% groen.

Bij uit te voeren groot onderhoud wordt gekozen voor verdere verduurzaming van de gebouwen.

8.7 Zaken met politieke of maatschappelijke impact

Het afgelopen jaar heeft het onderwijs vaak de politieke aandacht gekregen in verband met de werkdruk die als (zeer) hoog wordt ervaren en het toenemende lerarentekort. Het lerarentekort wordt steeds duidelijker merkbaar, ook in onze regio. De komende jaren zal het waarschijnlijk steeds moeilijker worden om vervangers te vinden, maar ook om vacatures in te vullen. Voor het speciaal onderwijs geldt dit nog sterker dan voor het regulier onderwijs. Dit betekent dat maatregelen nodig zijn om hier een passende oplossing voor te vinden. Op politiek niveau is er veel aan gelegen om hier een verandering in te brengen. De stichting zorgt ervoor een aantrekkelijke werkgever te zijn.

Een ander onderdeel dat steeds meer aandacht krijgt en vraagt is sociale veiligheid. Vanaf 2022 is dat ook één van de maatschappelijk thema's. Dat zijn onderwerpen die door het ministerie van OCW worden aangewezen en verplicht moeten worden opgenomen in het bestuursverslag. Zie hiervoor het betreffende onderwerp in dit verslag.

8.8 Stellige bestuurlijke voornemens

De stichting heeft voor 2023 geen stellige voornemens met grote financiële impact anders dan de voornemens zoals zijn opgenomen bij de diverse onderdelen van het jaarplan. Er zijn in 2023 nog geen bestuursbesluiten genomen die een belangrijke wijziging van het beleid betekenen of die een grote financiële impact hebben.

9 Deelverslagen

Verslag toezichthoudend bestuur

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Toezicht, bestaande uit:

Naam	Functie Raad van Toezicht	Periode
Peter Bouwsema	Voorzitter, lid remuneratiecommissie	Lid tot 5 april 2022
Liesbeth Vos- van de Weg	Voorzitter, lid remuneratiecommissie	Miv 5 april 2022 voorzitter
Wim Peter Boomgaard	Lid, remuneratiecommissie	Geheel 2022
Jan van Casteren	Lid, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit	Geheel 2022
Freek ten Klooster	Lid, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit	Geheel 2022
Lex van Oorspronk	Lid, auditcommissie	Tot 3 oktober 2022

De Raad van Toezicht (RvT) van CSO Apeldoorn heeft drie taken:

- toezicht houden op de gang van zaken
- klankbord zijn voor het bestuur
- de werkgeversrol vervullen voor het bestuur

De Raad van Toezicht heeft in 2022 zesmaal regulier vergaderd, in januari, maart, april, juni, oktober en november. Bij deze vergaderingen was de bestuurder aanwezig en is hij actief bevraagd naar de voortgang en ontwikkeling van de CSO-organisatie als zodanig met specifieke aandacht voor de thema's identiteit, governance, financiën, kwaliteit, en bestuur/management. Belangrijk aspect is ook de maatschappelijke waarde van CSO breed gezien. Waar kunnen wij voor kind, ouder/verzorger en omgeving van toegevoegde waarde zijn.

Voorafgaande aan deze bijeenkomsten voorziet de bestuurder de raad van kwartaalrapportages en overige actuele of urgente ontwikkelingen. De tevredenheid van de RvT komt tot uitdrukking in o.a. het vaststellen van de begroting en het goedkeuren van het jaarverslag.

De toezichthouders hebben tussentijdse korte (digitale) besprekingen ter voorbereiding of afronding van de vergaderingen gehad. Hierbij is de bestuurder in principe niet betrokken.

In 2022 zijn de volgende specifieke onderwerpen aan de orde geweest:

- Stichtingsprofiel
- Strategisch beleidsplan
- Jaarverslag
- Financieel beleidsplan
- Personeel
- Onderwijskwaliteit, dashboard op stichtingsniveau
- (Dynamisch) governance
- Arrangementen
- Ontwikkeling van Leerlingaantallen
- Huisvesting
- Identiteit
- Update Toolbox

Jaarplanning 2022/2023

Opstellen van Commissie Identiteit, Onderwijs en Kwaliteit

Financiële vaste activa (obligaties)

Autisme Steunpunt Apeldoorn

Financiële tussenrapportages

In 2022 heeft de Raad van Toezicht haar statutair bepaalde taak uitgevoerd door:

het vaststellen van de meerjarenbegroting

het goedkeuren van het jaarplan 2022-2023

het goedkeuren van de jaarrekening en het jaarverslag 2021

het goedkeuren van het financieel beleidsplan 2022-2025

goedkeuren strategisch beleidsplan 2023-2027

Het jaar 2022 was tevens de start van twee nieuwe Raad van Toezicht leden. Met ingang van 1 januari 2022 zijn Wim Peter Boomgaard en Jan van Casteren toegetreden. De voorzitter, Peter Bouwsema, is afgetreden op 5 april 2022. De functie van voorzitter is met ingang van 5 april 2022 overgegaan naar Liesbeth Vos. Lex van Oorspronk is afgetreden op 3 oktober 2022.

In 2022 zijn er verder nog twee overleggen over financiële zaken geweest tussen de bestuurder en vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht.

In 2022 is er verder nog één overleg over onderwijs en kwaliteit geweest tussen de bestuurder en een vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht.

Daarnaast heeft de RvT één keer een scholing dynamisch governance van ME+U gevolgd.

De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) was te gast tijdens de bijeenkomsten in juni en november. Tijdens deze overleggen is onder andere gesproken over de taakverdeling van de RvT, Bestuurder en GMR binnen de organisatiestructuur, het Autisme Steunpunt Apeldoorn en de samenstelling van de RvT.

In november heeft de renumeratiecommissie een functioneringsgesprek met de bestuurder gevoerd. De uitkomsten hiervan zijn vastgelegd en schriftelijk ook aan de bestuurder verstrekt.

De Raad van Toezicht kijkt met plezier terug op het bezoek dat zij op 30 november jl. aan een tweetal scholen heeft bracht. "Het directe contact met schooldirecteuren en anderen op de diverse locaties voor ons een belangrijk onderdeel om het wederzijds inzicht en begrip te vergroten," aldus de leden van de RvT.

Terugkijkend naar 2022 is de Raad van Toezicht van mening dat dankzij inzet van velen 2022 een waardevolle bijdrage is geleverd aan het realiseren van de doelstellingen zoals zijn opgenomen in het Strategisch Beleidsplan. Daarbij is ook de RvT van mening dat de rijksbijdragen op doelmatige wijze zijn besteed ten behoeve van het onderwijs en dat aan de wettelijke voorschriften is voldaan.

Een veelbewogen jaar, met ups en downs, met verdriet en geluk is weer afgesloten. Maar met dankbaarheid mogen wij omzien en met vertrouwen de toekomst ingaan.

Liesbeth Vos (voorzitter),
namens Raad van Toezicht CSO Apeldoorn

Jaarverslag de Prinsenhof

Schoolprofiel

De Prinsenhof is een christelijke school voor speciaal basisonderwijs voor leerlingen van 4 tot 12 á 13 jaar. Binnen De Prinsenhof bieden wij een passende onderwijsomgeving voor leerlingen met een speciale hulpvraag. Wij accepteren ieder kind zoals hij of zij is en er is ruimte voor verschillen en mogelijkheden. Wij zien vertrouwen als de basis voor groei. Wij bieden een veilige plek waar kinderen zichzelf, hun mogelijkheden en hun grenzen leren kennen. Samen vieren we successen en lossen we problemen op. Wij leren kinderen om samen te werken en bereiden ze voor om zo zelfstandig mogelijk te functioneren in het vervolgonderwijs en in de maatschappij.

Op 1 februari 2022 waren er 106 leerlingen ingeschreven en op 1 oktober 2022 waren er 98 leerlingen ingeschreven. De leerlingen zijn verdeeld over 8 groepen. De ondersteuningsbehoeften zijn divers. Het IQ varieert sterk en er is uitstroom van VSO cluster 3-ZML tot mavo. Bij veel leerlingen is er sprake van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel met daarbij behorende leerstoornissen. Een groot deel van onze leerlingen heeft sociaal emotionele problemen waarvan een aanzienlijk deel gediagnosticeerd is met sociaal-emotionele en/of gedragsproblemen..

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen

We hebben dit jaar opnieuw geschoold op het gebied van didactisch handelen en pedagogisch handelen. We worden door een aantal externe organisaties begeleid. We worden begeleid op het gebied van Effectieve Directie Instructie (EDI) en werken met doelenplanners. Dit om het didactisch handelen verder te versterken en de doorgaande onderwijskundige lijn in de diverse groepen te waarborgen. We zijn ook gestart met een nieuwe rekenmethode.

We zitten in het laatste implementatie jaar van Positive Behaviour Support (PBS). Inmiddels hebben we de eerste certificering daarvoor ontvangen. We worden ook begeleid bij de implementatie van Jeelo. Met Jeelo werken we schoolbreed van groep 1 t/m 8 aan maatschappelijk relevante projecten. Zes weken lang staat de hele school in het teken van een project. De projecten vormen de kapstok voor al het leren. In de projecten komen o.a. wereldoriëntatie, kunstzinnige oriëntatie, cultuur, praktische vaardigheden, burgerschap, verkeer, EHBO, techniek en digitale geletterdheid geïntegreerd aan bod. We ontvangen een subsidie voor Cultuur met Kwaliteit. We ontwikkelen een visie op cultuur en schrijven een beleidsplan met een meerjarenplanning. De subsidie wordt ingezet voor scholing en de inzet van gastdocenten. Een hoogtepunt was een optreden door alle leerlingen in het theater.

Ook zijn we gestart met kindgesprekken en hebben we een portfolio ontwikkeld. Het portfolio wordt in februari 2023 in gebruik genomen. Kinderen zijn betrokken bij het opstellen van de doelen in hun portfolio en zullen ook deel gaan nemen aan de portfoliogesprekken met leerkracht en ouders. Er wordt samengewerkt met de andere scholen binnen CSO om zo van en met elkaar te leren.

Nationaal Programma Onderwijs

Voor het opstellen van het NPO-plan heeft een schoolscan plaatsgevonden.

Aan de hand van de beschikbare data, gesprekken, observaties en vragenlijsten stellen wij vast of er sprake is van opgelopen vertragingen in de (leer)ontwikkeling van onze leerlingen. Vervolgens hebben wij met elkaar een keuze gemaakt uit de interventies op de menukaart en een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak is besproken met het team en vastgesteld door de MR.

De gebruikte data zijn:

- gegevens CITO
- gegevens sociale veiligheid, KANVAS en leerlingvragenlijst
- gegevens oudervragenlijst

Voor de analyse van de data wordt verwezen naar het NPO-plan.

Samen met het bestuur, de directie en het team is besloten om vanuit de NPO-gelden en de financiële reserves te investeren in klassenverkleining door het formeren van een extra groep. Klassenverkleining blijkt leerlingen gemiddeld ongeveer drie maanden extra vooruitgang op te leveren. Er is enig bewijs dat klassenverkleining effectiever is als de leerkrachten/docenten daarnaast training krijgen in educatieve vaardigheden en lesmethoden. Onze leerkrachten worden in het schooljaar geschoold in educatieve vaardigheden. Uit sommige studies blijkt een iets groter effect voor kinderen die minder goed presteren en voor heel jonge leerlingen uit een lager sociaal-economisch milieu. Dit is ook van toepassing op onze school.

Met ingang van het schooljaar 2021-2022 zijn twee extra onderwijsassistenten gestart (gezaamenlijk 1,2 fte). Zij zijn aangesteld zodat we meer instructie aan kleine groepjes kunnen geven. Instructie in kleine groepen houdt in dat één persoon met onderwijservaring lesgeeft aan groepjes van twee tot vijf leerlingen. Zo kan deze zich exclusief op een klein groepje leerlingen richten, meestal in een apart lokaal of een aparte ruimte. Intensieve instructie in kleine groepen wordt vaak toegepast ter ondersteuning van minder goed presterende leerlingen of leerlingen die achterlopen, maar kan ook in algemenere zin worden ingezet om meer vooruitgang te boeken of om ingewikkelde onderwerpen of vaardigheden aan te leren. Over het algemeen blijkt uit onderzoek dat instructie in kleine groepen effectief is, waarbij als vuistregel geldt: hoe kleiner de groep, hoe beter.

De hiervoor genoemde scholing EDI en PBS zijn met NPO-middelen bekostigd.

Sociale veiligheid

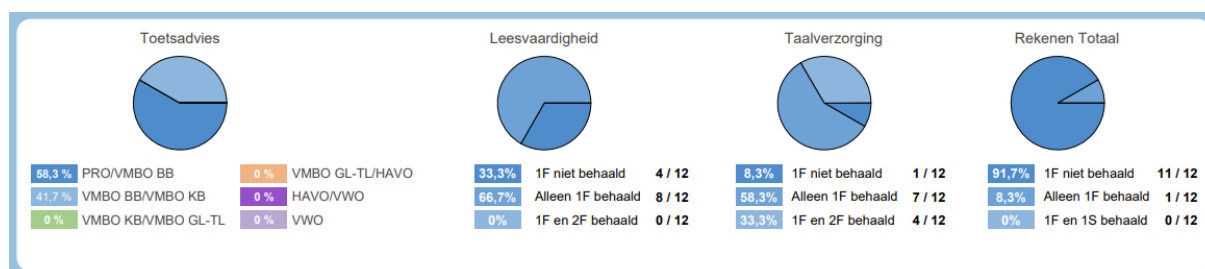
We hebben sinds april 2022 een nieuw instrument om de sociale veiligheid in school te meten. Dit instrument sluit beter aan bij onze doelgroep. Daarnaast bouwen we middels PBS aan een duurzaam en positief schoolklimaat. Doel hiervan is om een veilige omgeving te creëren waarin sociaal gedrag van leerlingen toeneemt en gedragsproblemen zoveel mogelijk worden voorkomen. We zien in de data analyse dat er al een lichte afname van negatief gedrag is.

Burgerschap

We hebben een schoolvisie op burgerschap ontwikkeld en zijn bezig geweest met het opstellen van doelen vanuit deze schoolvisie. Deze doelen zijn veelal al verweven in het onderwijsaanbod. We hebben kritisch gekeken naar het onderwijsaanbod en zo nodig een aanvulling gedaan om deze doelen te bereiken: binnen vakken, in projecten, in het schoolklimaat en de school als oefenplaats en in buitenschoolse activiteiten.

Opbrengsten

Jaarlijks worden de leeropbrengsten van de schoolverlaters in kaart gebracht. Eindtoets Route 8 groepsoverzicht 2022:

- 12 leerlingen hebben de Eindtoets Route 8 gemaakt (24 schoolverlaters in totaal).
- Voor de onderdelen *Leesvaardigheid* (taal), *Taalverzorging* (taal) en *Rekenen totaal* wordt een functioneringsniveau berekend op Iln-niveau en voor de hele groep, uitgedrukt in %
- Lezen scoort 67% op 1F en dat is hoger dan het landelijk gemiddelde (64%). Voor Taalverzorging scoort 91% op 1F of 2F. Dat is boven het landelijk gemiddelde (84%). Rekenen scoort 8% 1F. Dat is fors lager dan het landelijk gemiddelde en de norm van de school.
- Deze schoolverlaters hebben te maken gehad met een schoolsluitingen door Covid-19.
- Rekenen valt op en is ook aandachtspunt bij de scores LOVS groep 8 en ook daar onder het gemiddelde wat verwacht mag worden in relatie tot gemiddeld IQ van de groep.
- Advisering voor VO opgesteld in februari door de Prinsenhof is passend en er heeft geen bijstelling plaatsgevonden. Dit is in lijn met de uitstroom volgens prognose OPP twee jaar voor schoolverlaten.

Ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters

Voor elke leerling wordt jaarlijks, bij de start van het schooljaar, een Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld. Daarin wordt aan de hand van de ondersteuningsbehoeften van de leerling doelen gesteld. Ook wordt een prognose van de uitstroombestemming gegeven.

Wanneer we kijken naar de uitstroom volgens prognose OPP twee jaar voor schoolverlaten zien we dat deze wederom valt binnen de norm van de inspectie en de ambitie van de school.

83% van de leerlingen stroomt uit volgens de prognose van het OPP.

Bestendinging

Op 1-10-2021 zit **100%** van de leerlingen na 1 jaar op dezelfde plek waarnaar de Iln zijn uitgestroomd.

Op 1-10-2022 zit 96% van deze leerlingen nog op dezelfde plek.

Op 1-10-2022 zit 95% van de leerlingen na 1 jaar op dezelfde plek waarnaar de Iln zijn uitgestroomd.

We zijn zeer tevreden met dit resultaat en hopen dat dit zich zo blijft ontwikkelen.

Jaarverslag de Zonnehoek SO

Schoolprofiel

SO De Zonnehoek is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 4-12 jaar met een verstandelijke beperking. Leerlingen zijn voor ons: UNIEK, PUUR, TALENTVOL en INSPIREREND. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

Organisatie

Er is verbetering aangebracht aan de nascholingsstructuur van de school en de inrichting van de structuur wordt gemonitord. Persoonlijke professionele ontwikkeling vindt plaats via E-learning en de studiedagen worden gestructureerd georganiseerd en gekoppeld aan de blijvende thema's en pijlers binnen de school. PCM is nog steeds onderdeel van de studiedagen. Daarnaast hebben collega's training gekregen in Triple C en de 5-Steps van Karakter (voor het omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag).

De interim-directeur is aangesteld als de nieuwe directeur van het SO.

Er is gedurende dit schooljaar gewerkt binnen een nieuwe organisatiestructuur, waarbij drie beleidsmedewerkers samen met de directeur het Management Advies Team (MAT) vormen. Deze vernieuwde structuur is succesvol gebleken en er wordt voortgebouwd op deze structuur om de school verder te verbeteren.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten van verbeteractiviteiten

Er is met een flinke vaart gewerkt aan de ontwikkeling van de school, wat heeft bijgedragen aan de certificering van Sterk Speciaal als Excellent georganiseerde school.

Drie ontwikkelteams hebben hun werkzaamheden afgerond en dit is vastgelegd in F5 van Sterk Speciaal:

- EDI
- Gezonde School Voeding
- Gezonde School Relaties en Seksualiteit

Drie andere ontwikkelteams zijn momenteel nog in F3 van Sterk Speciaal en hebben nog een doorlooptijd:

- Methode SOVA
- Spelend Leren
- Visiegerichte Leeromgeving

Stand van zaken schoolplan 2019-2023:

	Overzicht stand van zaken							
	19-20		20-21		21-22		22-23	
Aantal te bereiken doelen	55		30		7		6	
nog niet mee gestart	0	0,0%	4	13,3%	0	0,0%	6	100,0%
in fase mee gestart	0	0,0%	1	3,3%	0	0,0%	0	0,0%
in fase mee bezig	2	3,6%	1	3,3%	1	14,3%	0	0,0%
in afrondende fase	1	1,8%	2	6,7%	1	14,3%	0	0,0%
gereed	52	94,5%	24	80,0%	5	71,4%	0	0,0%

Nationaal Programma Onderwijs

Voor de ontwikkeling van het NPO-plan heeft een schoolscan plaatsgevonden en zijn enquêtes uitgezet bij zowel ouders als het team. Het onderzoek onder de ouders en personeel geven hetzelfde beeld.

Advies is om de gelden in te zetten op:

- Sociaal emotionele ontwikkeling
- Sociale veiligheid/weerbaarheid
- Taal

Keuze van de interventies voor SO de Zonnehoeck:

- Extra Leerkracht die ondersteunt bij Instructie lessen
Op maandag is er een leerkracht extra beschikbaar voor instructie lessen taal en lezen. Deze wordt bovendien vervangen door een OA.
- Extra logopedie
Door de lockdowns en quarantaines hebben de leerlingen gemiddeld 17 weken therapie moeten missen in 16 maanden. Het spreekt voor zich dat de therapieën daardoor ernstig gestagneerd zijn. De leerlingen hebben minder therapie gehad, maar moesten ook steeds weer opnieuw opstarten, hetgeen geen goed effect heeft op de leercurve. Leerlingen zijn dus veel minder vooruit gegaan, waardoor therapieën niet gestopt kunnen worden. De aanwas van nieuwe, juist jonge, communicatief beperkte, leerlingen is echter juist groter dan normaal. Het gevolg is een groeiende wachtlijst voor logopedie. Door het inzetten van extra logopedie zal de wachtlijst worden weggewerkt en zal het ook beter mogelijk zijn lopende het jaar de verdere instroom van 21/22 op te vangen, zodat er niet opnieuw een wachtlijst ontstaat.
- OA SEO/Weerbaarheidslessen (5 dagen per week, half jaar)
Er wordt een lesaanbod op het gebied van SEO ontwikkeld, geïmplementeerd en geborgd binnen de school. OA gaat dit programma in het tweede deel van het jaar uitvoeren in de klassen.
- Professionalisering team (e-learning)
Te denken valt aan:
 - Didactisch handelen
 - De zelfsturende leerling
 - Duidelijke uitleg geven
 - Executieve functies
 - Gepersonaliseerd leren en de inzet van ICT in de klas
 - Strategieën voor denken en leren
 - Werken met stappenplan in de les Notendop:
 - Klassenmanagement

- Bevorderen van leesmotivatie en leesplezier
- Directe instructie
- Passend onderwijs
- NT2 onderwijs
Het NT2 onderwijs wordt binnen de school vormgegeven en uitgevoerd. Er wordt een leerkracht ingezet om dit vorm te geven.
- Extra handen in de klas
Inzet extra OA, bijvoorbeeld voor begeleiden van de leerlingen, zorg, ondersteunen bij omkleden etc..
- Extra ondersteuning op school en thuis
Extra uren voor maatschappelijk werk op school en thuis.
- Inzet van Advisium binnen school.
Extra uren inzetten voor de inzet van Advisium in weerbaarheidstraining en seksuele voorlichting.
- Familiedag
Gemiste contacten met ouders compenseren.
- Ouderavond
Ouderavond op de gebieden waarop er ontwikkelingsachterstanden zijn ontstaan.

Sociale veiligheid

De jaarlijkse veiligheidsmonitor is afgenomen. Hierbij scoren de leerlingen gemiddeld boven de norm en benchmarks.

Veiligheidsbeleving (Q school))			
Aspect	19-20	20-21	21-22
	score	score	score
Schoolklimaat	nvt	3,2	3,2
Onderwijsleerproces	nvt	3,3	3,3
Sociale veiligheid	nvt	2,9	2,9

Tevredenheid

De tevredenheid is bij ouders en personeel gepeild in november 2022 , de scores zijn en blijven hoog en ruim boven de externe benchmark.

Tevredenheid				
Doelgroep	personeel		ouders	
	2020	22-23	2021	22-23
Score	8,5	8,2	8,47	8,4
externe benchmark	8,2	7,5	7,7	7,8
Ambitie	8,5	8,5	8,5	8,5

Verantwoording opbrengsten SO De Zonnehoek

Gerealiseerde uitstroom in relatie tot vastgesteld uitstroomperspectief

De volgende tabel laat het aantal leerlingen zien dat in de afgelopen drie schooljaren is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie.

Einde school periode	19-20								20-21								21-22							
	naar		volg. OPP		> OPP		< OPP		naar		volg. OPP		> OPP		< OPP		naar		volg. OPP		> OPP		< OPP	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
1	1	8%	1	8%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	18%	3	18%	0	0%	0	0%
2	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2	10%	2	10%	0	0%	0	0%	4	24%	1	6%	3	18%	0	0%
3	3	25%	3	25%	0	0%	0	0%	5	25%	5	25%	0	0%	0	0%	4	24%	3	18%	0	0%	1	6%
4	5	42%	5	42%	0	0%	0	0%	10	50%	8	40%	2	10%	0	0%	5	29%	5	29%	0	0%	0	0%
5	3	25%	3	25%	0	0%	0	0%	3	15%	1	5%	2	10%	0	0%	1	6%	1	6%	0	0%	0	0%
6	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
7	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Totaal	12	100%	12	100%					20	100%	16	80%	4	20%			17	100%	13	76%	3	18%	1	5%
Ondergrens inspectie				75%								75%								75%				
Norm school				80%								80%								80%				

Legenda profiel		2. SO-ZML niveau 3	4. SO-ZML niveau 9 en Basisleerlijn niveau 4 > FN E3-M5	6. Basisleerlijn niveau 8, FN M7-M8 / REF 1F
1. Plancius niveau 1-6	3. SO-ZML niveau 6, FN <E3	5. Basisleerlijn niveau 6 > FN E5-E6	7. Basisleerlijn niveau 10, FN > M8 I-II / REF 1S/2F	

In de OPP's worden de uitstroomperspectieven vastgesteld. Jaarlijks wordt door de CvB gekeken of het uitstroomperspectief van elke leerling moet worden bijgesteld op grond van de ontwikkeling van de leerlingen. De volgende tabel laat per uitstroomperspectief zien hoeveel leerlingen conform het uitstroomperspectief, hoger of lager zijn uitgestroomd dan het twee jaar voorafgaande aan het geplande moment van uitstroom vastgestelde uitstroomperspectief.

Plaatsbestending

De inspectie hanteert als ondergrens dat tenminste 75% van de uitgestroomde leerlingen na één jaar nog op dezelfde plek zitten als waar ze naar zijn uitgestroomd.

Bestending					
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2jr	
		aantal lln.	%	aantal lln.	%
17-18	19	18	94,7%	17	89,5%
18-19	24	20	83,3%	19	79,2%
19-20	12	10	83,3%	9	75,0%
20-21	20	17	85,0%		
norm			85%		80%

Jaarverslag de Zonnehoek VSO

Schoolprofiel

VSO De Zonnehoek is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 12-20 jaar met een verstandelijke beperking.

Leerlingen zijn voor ons: UNIEK, PUUR, TALENTVOL en INSPIREREND. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

Onderwijsproces

Voor het schooljaar 2021-2022 zijn indertijd 10 beleidsvoornemens geformuleerd met concreet te bereiken doelen. Eind 2022 was 80,0% van de beleidsvoornemens gerealiseerd, 10,0% zat in de afrondende fase. Met de resterende voornemens waren wij inmiddels mee bezig of er is besloten om niet meer met deze beleidsvoornemens aan de gang te gaan.

	Overzicht stand van zaken							
	19-20		20-21		21-22		22-23	
Aantal te bereiken doelen	53		21		10		6	
nog niet mee gestart	0	0,0%	1	4,8%	0	0,0%	5	83,3%
in fase mee gestart	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	1	16,7%
in fase mee bezig	1	1,9%	0	0,0%	1	10,0%	0	0,0%
in afrondende fase	0	0,0%	1	4,8%	1	10,0%	0	0,0%
gereed	52	98,1%	19	90,5%	8	80,0%	0	0,0%

Nationaal Programma Onderwijs

Voor de ontwikkeling van het NPO-plan heeft een schoolscan plaatsgevonden en zijn enquêtes uitgezet bij zowel ouders als het team. Het onderzoek onder de ouders en personeel geven hetzelfde beeld.

Advies is om de gelden in te zetten op:

- Sociaal emotionele ontwikkeling
- Sociale veiligheid/weerbaarheid (Weerbaarheidslessen 2 dagen per week)
- Stagekantoor (Methodisch aanbod stage)

Op basis van de schoolscan is gekozen voor de volgende interventies in 2021-2022:

- Extra ondersteuning stagekantoor (1 dag per week)
Extra personele administratieve inzet bij het stage bureau, zodat de stage coördinatoren meer begeleiding en bezoek op het stagetraject kunnen bieden.
Daarnaast wordt het stagenetwerk uitgebreid, er worden meer plekken gecreëerd in het vrije veld.

- **Methodisch aanbod stage**
Om kwetsbare jongeren succesvol naar werk te begeleiden blijken meerdere elementen belangrijk in de aanpak. Arbeidstoeileiding begint al gedurende de opleiding, waar aandacht is voor de praktijk en gaat door tot de daadwerkelijke arbeidsinpassing waarbij de begeleiding geleidelijk wordt overgedragen aan de werkgever.
- **Weerbaarheidslessen (2 dagen per week)**
Je kunt hierbij denken aan het programma Rots en Water (of een vergelijkbaar programma). Resultaten laten zien dat leerlingen die de Rots en water interventie hebben gehad een betere ontwikkeling laten zien op meerdere domeinen: mentaal welbevinden, seksuele autonomie, internaliserend gedrag, zelfcontrole en emotieregulatie. Daarnaast richt het programma zich op het voorkomen en of verminderen van depressieve gevoelens, agressie, seksueel grensoverschrijdend gedrag, pesten en gepest worden.
- **Professionalisering team (e-learning)**
Te denken valt aan:
 - Didactisch handelen
 - De zelfsturende leerling
 - Duidelijke uitleg geven
 - Executieve functies
 - Gepersonaliseerd leren en de inzet van ICT in de klas
 - Strategieën voor denken en leren
 - Werken met stappenplan in de les Notendop:
 - Klassenmanagement
 - Bevorderen van leesmotivatie en leesplezier
 - Directe instructie
 - Passend onderwijs
- **Intensivering praktijkvak koken**
Praktijkvak koken uitbreiden op het rooster om de zelfredzaamheid van de leerlingen te vergroten. Dit vraagt een investering op inhoud en personele inzet.
- **Extra gastlessen praktijkvakken**
Inzet vakleerkrachten, bijvoorbeeld voor techniek, houtbewerking, werken met machines.
- **Logopedie BEVO 1**
Inzet logopedie door de logopediste onder schooltijd voor de BEVO klas, met als voornaamste doel: het bevorderen van de mondelinge taalvaardigheid. Mogelijkheid groepslessen bespreken met logopedist.
- **Inzet Remedial Teacher**
Het is van belang dat de extra begeleiding wordt geboden door gekwalificeerd en goed opgeleid personeel, waarbij het voor onze doelgroep ook wenselijk is dat het personeel bekend is bij de leerlingen/ de doelgroep. Daarnaast is een goede instructie van groot belang (4 sleutels) en vaste evaluatiemomenten. Aandachtspunten voor rekenen zijn: automatiseren, geldrekenen en getalbewerking. Uit de schoolscan is tevens gebleken dat het vak wereldoriëntatie extra aandacht behoeft.

In 2022-2023 is voor het grootste deel voor dezelfde interventies gekozen:

- Extra logopedie (BEVO 1)
- Weerbaarheidslessen 2 dagen per week
- Extra ondersteuning stagekantoor
- KPC koken
- Actieteam NT2 onderwijs
Het NT2 onderwijs wordt binnen de school vormgegeven en uitgevoerd. Er wordt een leerkracht ingezet om dit vorm te geven.

Schoolklimaat en sociale veiligheid

Voor het meten van de veiligheidsbeleving van de leerlingen gebruikt de school het instrument Q-school. De score wordt uitgedrukt in een 4 puntsschaal. De score voor de indicator schoolklimaat was in 2021-2022 3,4, voor tevredenheid over het onderwijsproces 3,5 en voor veiligheid 3,2. De scores liggen daarmee op of boven onze eigen norm van 3,2. De afgelopen jaren zijn de scores vrijwel stabiel. Op het gebied van sociale veiligheid valt nog wel wat te winnen door het nader invulling geven aan het veiligheidsbeleid.

Veiligheidsbeleving (Q-school)			
As-pect	Schoolklimaat	Onderwijsleerproces	Sociale veiligheid
jaar	score	score	score
18-19	3,4	3,5	3,3
20-21	3,4	3,5	3,2
21-22	3,4	3,5	3,2
norm	3,2	amb	3,6

Tevredenheid

De tevredenheid is bij ouders en personeel gepeild in november 2022 , de scores zijn en blijven hoog en ruim boven de externe benchmark.

Tevredenheid					
	EB	ambitie	18-19	22-23	24-25
Personeel	7,5	8	7,7	7,5	
Leerlingen	7,7	8	8,5	7,8	
Ouders	7,8	8	8	7,9	
Stageverleners	8	9	9		

Verantwoording opbrengsten

Uitstroom VSO 2021-2022

De tabel laat het aantal leerlingen zien dat in het afgelopen jaar is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie. In het jaar 2021-2022 zijn 30 leerlingen uitgestroomd, waarvan 7 leerlingen tussentijds zijn vertrokken.

In het onderstaande tabel is de uitstroom weergegeven t.o.v. het OPP en IQ.

Gerealiseerde uitstroom	Aantal leerlingen per profiel	Conform OPP	Percentage	Aantal leerlingen per IQ klasse	Conform IQ	percentage
Uitstroomprofiel 1 (IQ <20)	2	1	50%	1	1	100%
Uitstroomprofiel 2 (IQ 20-35)	5	5	100%	4	3	75%
Uitstroomprofiel 3 (IQ 35-50)	9	6	67%	5	4	80%
Uitstroomprofiel 4 (IQ 50-70)	5	2	40%	11	5	45%
Uitstroomprofiel 5 (IQ >70)	2	2	100%	2	1	50%
Totaal	23	16	70%	23	14	61%
Tussentijdse uitstroom	4	n.v.t	n.v.t.	n.v.t	n.v.t.	n.v.t.

Bestendinging

Eén van de doelstellingen Van VSO De Zonnehoeck is dat 85% van de leerlingen één jaar nadat ze zijn uitgestroomd nog op de plaats zitten waarnaar ze zijn uitgestroomd.

Bestendinging					
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2 jr	
		aantal lln.	%	aantal lln.	%
17-18	21	19	90,5%	19	90,5%
18-19	28	27	96,4%	26	92,9%
19-20	20	16	80,0%	16	80,0%
20-21	31	26	83,9%		
norm		85%		80%	

Praktijkvorming en stage

Het stagebeleid is een belangrijk aspect van het onderwijs op VSO De Zonnehoeck. Het volgen van de stages bereidt de leerlingen mede voor op het vinden van een voor de leerlingen passende plek in onze samenleving. In de stages wordt aangesloten bij de uitstroombestemming, maar zijn er ook hoge verwachtingen betreffende de leerlingen.

Werknemersvaardigheden VDA + stage	20-21			21-22			22-23		
	nooit	soms	altijd	nooit	soms	altijd	nooit	soms	altijd
Regels en afspraken	8%	45%	47%	6%	35%	59%			
Samenwerken en overleggen	11%	47%	42%	6%	62%	32%			
Werkhouding en reflectie	9%	66%	25%	3%	70%	27%			
Werken en verantwoordelijkheid	11%	55%	34%	6%	51%	43%			
Gemiddeld % behaalde doelen	9,8%	53,3%	37%	5,3%	54,5%	40,3%			
	norm soms & altijd		90%	ambitie altijd		50%			

Jaarverslag De Boog

Schoolprofiel

De Boog is een kleine Christelijke school voor Praktijkonderwijs voor leerlingen van 12-18 jaar die moeite hebben met leren. Wij geloven in de mogelijkheden van ieder kind en zorgen ervoor dat zij later zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij. Ons onderwijs bereidt hen daarop voor in een uitdagende omgeving met de praktijk van het dagelijks leven als uitgangspunt. Betrokken en bevlogen medewerkers bereiden de leerlingen voor op deelname aan het arbeidsproces en begeleiden ze naar een passende plek in het vervolgonderwijs of een baan op de arbeidsmarkt (evt. gecombineerd met een opleiding). Wij vinden het belangrijk dat de leerlingen zich gezien en begrepen voelen en staan open voor ontmoeting en dialoog. Op de Boog mag je zijn wie je bent.

We zijn steeds op zoek naar mogelijkheden om de talenten van leerlingen verder te ontwikkelen. Ouders/verzorgers zijn voor ons een belangrijke sparringpartner in de begeleiding en ontwikkeling van het kind.

Schoolorganisatie

De leerlingen zijn verdeeld over 6 leerjaren en 12 klassen. In klas 5 zitten leerlingen die een heel persoonlijk rooster hebben en niet meer als klas op school aanwezig zijn. In klas 6 zitten alle leerlingen die een Entreeopleiding volgen en alleen voor huiswerkbegeleiding op de Boog aanwezig zijn.

Klas 1	3 klassen (1x12 en 2x 11 leerlingen)
Klas 2	2 klassen (1x 15, 1x 14 leerlingen)
Klas 3	2 klassen (1x 17 en 1x 16 leerlingen)
Klas 4	2 klassen (1x 16 en 1x 16 leerlingen)
Klas 5	2x 14 leerlingen
Klas 6	1x 19 leerlingen

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen:

Om voor alle leerlingen zoveel mogelijk onderwijs op maat aan te kunnen bieden en een bijdrage te leveren aan het ontdekken en ontwikkelen van de talenten werken wij veel samen met de partners om ons heen. Er is een samenwerking met de VMBO-scholen waarbij de mogelijkheid bestaat om leerlingen mee te laten draaien met bestaande klassen tijdens de praktijkvakken.

Dit schooljaar hebben wij de samenwerking met het MBO en het bedrijfsleven weer verder uitgebreid. In het kader van de "Subsidie Versterkt Techniek" in het VMBO zijn er oriëntatie en verdiepingsmodules voor onze leerlingen op het VMBO ontwikkeld en hebben daar tot nu toe al 15 leerlingen aan deelgenomen. In 2023 zullen er 7 leerlingen op het VMBO hun diploma Mig/MAG laten gaan halen. Samen met Bouwmensen hebben wij modules ontwikkeld om de leerlingen kennis te laten maken met de werkzaamheden in de bouw. Ook met het ROC Aventus zijn we modules aan het ontwikkelen voor leerlingen waarvoor Entree misschien niet haalbaar is, maar ze wel op praktisch vlak het niveau kunnen halen. Dit jaar hebben we een pilotmodule installatie en constructietechniek aan onze leerlingen aangeboden. Het geeft ze ook de kans om alvast te ervaren of een opleiding op het ROC bij ze past.

Voor leerlingen die 16 jaar of ouder zijn, hebben wij een samenwerking met ROC Aventus en het Helicon. Leerlingen krijgen zo de mogelijkheid om een entreediploma te halen en eventueel door te

stromen naar niveau 2. Om dit mogelijk te maken hebben de praktijkscholen uit het Stedenvierkant een convenant afgesloten met ROC Aventus en Helicon. Dit jaar zijn daar 2 opleidingen bijgekomen (sport en facilitair en haarstylist). Daarnaast hebben wij een uitgebreid stagenetwerk waardoor leerlingen stage kunnen lopen die past bij de begeleidings- en/of ontwikkelbehoefte en interesse van de leerlingen.

Tijdens de gehele schoolcarrière is het voor alle leerlingen mogelijk om certificaten te halen. Dit kunnen ofwel branchegerichte certificaten zijn of certificaten op gebied van Nederlands, rekenen/wiskunde en Engels. In 2022 hebben ondanks corona toch 80 leerlingen een certificaat gehaald op diverse niveaus.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten verbeteractiviteiten:

In 2022 heeft het MAT samen met het team gewerkt aan:

1. Implementatie leerlijnen praktijk
2. Plan woordenschatonderwijs op de Boog
3. Invoer schooldiploma
4. Lesobservatieformulier gekoppeld aan ingrediënten “effectieve les” op de Boog
5. Scholing team TOS, Executieve functies en NT2 onderwijs

Ad 1 en 2: De eigen aspecten van kwaliteit en de normen/ambities komen weer terug op het dashboard van de Boog. Het dashboard is in samenwerking met een externe deskundige op maat gemaakt voor de Boog. Met behulp van het dashboard kunnen wij onze resultaten verantwoorden en analyseren. De verbeterpunten van de analyses worden vertaald naar het jaarplan van de Boog. Dit alles gebeurt steeds in samenwerking met het team van de Boog, zodat iedereen zich ook eigenaar van de ontwikkelen voelt.

Ad 3: Afgelopen jaar hebben 28 leerlingen een schooldiploma Praktijkonderwijs met portfolio ontvangen. Komende jaren wordt er nog gewerkt aan het uitbreiden van het Portfolio.

Ad 4: Vanuit de inspectie kregen wij als feedback dat er nog winst te behalen is bij het planmatig afstemmen in de les. Samen met het team hebben wij gekeken wat nu de ingrediënten zijn van de effectieve les op de Boog en wat de wetenschappelijke onderzoeken daarover zeggen. Dit heeft geleid tot een lijst van ingrediënten en heeft iedere leerkracht ook een persoonlijk doel opgesteld. In februari 2022 hebben wij bezoek gehad van de inspectie (steekproef didactisch handelen in het VO) en kregen wij een positieve terugkoppeling. Het lesobservatieformulier is ontwikkeld en er is al een 1e ronde lesbezoeken afgerond. Komende jaren zal dit een aandachtspunt blijven.

Ad 5: Het team is in 2022 verder geschoold in het herkennen van de executieve functie en toepassen van interventies tijdens de les. Er is een opfriscursus omgaan met TOS en NT2 gegeven.

Nationaal Programma Onderwijs

In april 2021 hebben wij een schoolscan gemaakt. Daarnaast zijn er vragenlijsten afgenomen bij de leerlingen, ouders en het team en hebben wij gebruik gemaakt van de informatie uit de coronapeilingen van de GGD Noordoost Veluwe en de uitkomst van de leerling tevredenheidsonderzoek.

Alle input hebben we verzameld en vervolgens met het team geanalyseerd. De uitkomsten van de analyse zijn ook besproken met de MR en de leerlingen. Aan het einde van schooljaar 2021-2022 is het plan geëvalueerd met het team en leerlingen en is er besloten om ook in 2022-2023 het ingezette plan te continueren. Met name de kleinere 1e klassen en extra handen bij de vakken

Nederlands en rekenen worden als zeer positief ervaren en we merken dat we de leerlingen meer aandacht kunnen geven.

Plan 2022-2023:

- (Waar mogelijk) kleine klassen (onderdeel E menukaart): Dit schooljaar is ervoor gekozen om de 2e klassen te verkleinen. Deze leerlingen hebben vooral in hun 1e jaar veel last gehad van de gevolgen van Corona
- Extra handen voor de klas (onderdeel B menukaart): hierdoor is het bij de vakken Nederlands en rekenen mogelijk om instructie aan kleine klassen te geven
- Welzijn leerlingen (onderdeel C en D menukaart):
 - samenwerking met jongerenwerkers. Zij zijn 3 x per maand op maandag op school aanwezig zijn in de pauzes en ieder vrijdagmiddag gaat een klas uit de onderbouw voor een periode van 6 weken met de mentor naar het jongerencentrum voor activiteiten met de klas onder begeleiding van de jongerenwerkers(kan zijn sporten, gesprekken, spelletjes, dj les, rap maken etc.)
 - team deskundig maken door beter aan te sluiten bij de ontwikkeling en behoefte leerlingen. Hiervoor zijn de collega's geschoold in:
 - het herkennen van executieve functies en inzetten van werkvormen om dit bij leerlingen in kaart te brengen en de ontwikkeling te stimuleren
 - herkennen en erkennen NT2 problematiek: team heeft allemaal het belevings- en ervaringscircuit NT2 leerling in het onderwijs gevolgd
 - maken plan voor het woordenschatonderwijs op de Boog
 - activiteiten voor leerlingen: denk aan extra sportactiviteiten voor leerlingen tijdens keuzewerktijd, excursies etc.

Welke resultaten zien we tot nu toe:

- score voor Nederlands en rekenen is bij de toetsen van januari 2023 omhoog gegaan t.o.v. toetsen in juni 2022
- leerlingen geven aan veel baat te hebben bij de instructie in kleine groepen voor Nederlands en rekenen (meer tijd en aandacht)
- onderzoek leerling tevredenheid geeft een positieve uitslag. Leerlingen zijn tevreden over de begeleiding van de leerkrachten
- de extra activiteiten voor leerlingen worden heel positief beoordeeld.

Opbrengsten

Het hoofddoel van het praktijkonderwijs is:

Ontwikkeling van (een optimale) maatschappelijke zelfredzaamheid m.b.t. burgerschap, wonen en vrijetijdsbesteding, toeleiding naar en behouden van een passende arbeidsplaats.

Om hier gestalte aan te geven hebben wij voor het schooljaar 2021-2022 de volgende ambities vastgesteld:

1. Tenminste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende (arbeids-)plaats en stroomt volgens het UPP uit.
2. Eén jaar na het schoolverlaten heeft tenminste 75% van de schoolverlaters nog een passende (arbeids-)plek.
3. Niet meer dan 5 % van de leerlingen heeft een leesniveau lager dan AVI E5 (niveau functionele geletterdheid).
4. Tenminste 50 % van de leerlingen heeft een leesniveau AVI E7 of hoger.
5. Alle schoolverlaters hebben minimaal 1 certificaat tijdens hun schoolloopbaan behaald.

6. Op de ProZo enquête voor leerlingen en ouders in het praktijkonderwijs scoren wij op het onderdeel veiligheid ten minste hetzelfde als de landelijke score of hoger
7. 80% van de leerlingen die deelnemen aan examen IVIO Nederlands, rekenen of Engels slagen voor het examen.
8. 80% van de leerlingen verlaten de school volgens uitstroomprofiel wat in leerjaar 4 is vastgesteld.

Ad 1:

In het schooljaar 2021-2022 zijn er 25 leerlingen uitgestroomd. Voor één leerlingen is er een verlenging van onderwijs aangevraagd. In verband met de problemen rondom de corona heeft zij onvoldoende opleiding/stage in de zorg kunnen volgen. Dispensatie is toegekend.

Van de 25 leerlingen hebben 11 leerlingen de Boog verlaten met een baan, 11 leerlingen met een baan en opleiding op niveau 2 (BBL niv.2) en zijn er 3 leerling verder gegaan met een opleiding op niveau 2 (BOL niv.2). Voor 2 leerlingen is een ander traject uitgezet (1x dagbesteding en 1 leerling heeft i.v.m. privé omstandigheden nog geen werk, maar zit wel in een traject richting werk)

	19/20	20/21	21/22
Werk	45%	54%	44%
Werk + BBL- opleiding	35%	36%	36%
Leren	17%	11%	12%
Anders	3%	0%	8%

2021-2022	Volgens UPP	Niet volgens UPP
Totaal 25 leerlingen	23	2

Van de uitstroom in 2022 heeft 92% een passende baan, een baan met opleiding of een opleiding gevonden. Ondanks het hoge percentage uitstroom naar een passende plek in de maatschappij is dat niet voor iedereen ook volgens het UPP dat in leerjaar 4 is vastgesteld. Na analyse van de gegevens zien wij dat 2 jaar na het vaststellen van het UPP in klas 4 er 2 leerlingen met een BBL- of BOL-opleiding doorstromen naar niveau 2. Dit heeft enerzijds te maken met de groei die ze vaak vooral in het laatste schooljaar nog doormaken, maar ook met het makkelijker doorstromen naar niveau 2. Het niveau voor rekenen en Nederlands is voor de niveau 2 opleidingen niet van doorslaggevend belang waardoor er toch leerlingen vanuit het PRO met een niveau 1F kunnen doorstromen naar niveau 2. Dit zal komend jaar gaan veranderen doordat er nu instellingstoetsen voor Nederlands en rekenen worden afgenomen die met een voldoende afgesloten moeten worden.

Ad 2:

Van de 28 schoolverlaters in het schooljaar 2020-2021 hebben een jaar later in 2022 alle leerlingen nog een passende arbeidsplek, een passende arbeidsplek met BBL-opleiding of zijn bezig met een vervolgopleiding. Dit betekent dat na één jaar nog 100% van de schoolverlaters een passende werk/opleidingsplek heeft. Van de leerlingen die in 2019-2020 de school hebben verlaten heeft in 2022 nog 86% werk, werk en opleiding of volgt nog een opleiding.

Ad 3:

Van de 25 schoolverlaters heeft 1 leerling een leesniveau < E5 en hebben de overige 24 leerlingen een leesniveau van AVI E5 of hoger. Het percentage leerlingen dat een leesniveau < E5 is 4% en ligt onder onze ambitie van 5%.

Leesniveau	Aantal leerlingen
< E5	1 (4%)
>E5	24 (96%)
E7 of >E7	22 (88%)

Ad 4:

Van de 25 schoolverlaters hebben 22 leerlingen een leesniveau van AVI E7 of hoger. Dit is 88 % en ruim boven de 50% die we als ambitie hadden vastgesteld.

Ad 5:

De afgelopen jaren hebben wij op de Boog hard gewerkt aan het uitbreiden van ons aanbod cursussen en IVIO-examens. Wij hebben gemerkt dat het halen van een certificaat een belangrijke bijdrage levert aan de eigenwaarde en het zelfvertrouwen van de leerlingen en dat het de kans op doorstroom naar een entreeopleiding en werk of vervolgopleiding vergroot. Vergroten van de kans van slagen in opleiding en/of werk wordt bevestigd door een onderzoek dat in 2017 is uitgevoerd in opdracht van 4 praktijkscholen in het Stedenvierkant waar de Boog ook aan mee heeft gewerkt. Eén van de conclusies uit dit onderzoek is dat het succesvol afronden van een entree- of niveau 2 opleiding relatie heeft met het wel of niet behalen van een certificaat gedurende de schoolloopbaan in het praktijkonderwijs. Het gaat dan om branchegerichte certificaten en/of IVIO-certificaten voor Nederlands, rekenen of Engels.

Van de 28 schoolverlaters hebben alle leerlingen meer dan 1 certificaat gehaald. Een score van 100%.

Ad 6:

Leerling enquête:

Op alle items van het onderdeel Veiligheid en veiligheidsgevoel hebben net iets onder of hoger gescoord dat het landelijk gemiddelde. De gemiddelde score op alle items bij het onderdeel Veiligheid is 3.86 op een score van maximaal 4. Dit is ten opzichte van vorig jaar licht gedaald.

Details thema 'Veiligheid'

	2020-2021		2021-2022		2022-2023	
	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog
31. Andere leerlingen pesten mij op school.	3.86	4.00	3.81	3.93	3.79	3.88
32. Medeleerlingen pesten mij via internet / telefoon.	3.92	4.00	3.90	3.97	3.89	3.88
33. Andere leerlingen discrimineren mij op school.	3.89	3.95	3.87	3.90	3.83	3.86
I. Andere leerlingen slaan of schoppen mij op school.	3.91	3.97	3.86	3.97	3.84	3.83
Gemiddelde score	3.89	3.98	3.85	3.94	3.82	3.86

(een hoge score betekent dat er niet wordt gepest)

Ouder enquête

Dit jaar is er geen ouderenquête afgenomen (gebeurt 1x in de 2 jaar). Ook bij de ouders scoren wij in 2021 hoger dan de benchmark landelijk aangeeft.

Details thema 'Veiligheid'

	2019-2020		2020-2021		2021-2022	
	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog
20. Mijn kind voelt zich veilig op school.	3.34	-	3.32	3.49	3.31	3.51
21. De sfeer is prettig op school.	3.30	-	3.30	3.59	3.27	3.51
22. Als iemand mijn kind pest, doen de leraren daar wat aan.	3.31	-	3.30	3.40	3.27	3.49
23. De leraren geven mijn kind zelfvertrouwen.	3.35	-	3.32	3.57	3.32	3.53
24. De leraren helpen mijn kind met anderen om te gaan.	3.35	-	3.32	3.56	3.32	3.50
Gemiddelde score	3.32	-	3.29	3.51	3.28	3.50

Ad 7:

[illegible]

In 2022 hebben in totaal 113 leerlingen een IVIO examen voor Nederlands, rekenen of rekenen gemaakt. Alleen voor rekenen hebben wij de norm voor het slagingspercentage van 80% niet gehaald. Voor zowel Nederlands als Engels was het slagingspercentage 90% of hoger en hebben wij zelfs onze ambitie gerealiseerd.

Ad 8:

Uitstroom einde schoolperiode																		
jaar	19-20						20-21						21-22					
Uitstroom naar			volgs. OPP		niet volgs. OPP				volgs. OPP		niet volgs. OPP				volgs. OPP		niet volgs. OPP	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Arbeid	12	41%	11	38%	1	3%	15	54%	13	46%	2	7%	12	48%	12	48%	0	0%
BBL MBO 2	11	38%	6	21%	5	17%	10	36%	5	18%	5	18%	11	44%	6	24%	5	20%
BOL MBO 2	6	21%	1	3%	5	17%	3	11%	0	0%	3	11%	2	8%	0	0%	2	8%
Totaal	29	100%	18	62%	11	38%	28	100%	18	64%	10	36%	25	100%	18	72%	7	28%
Norm school				80%						80%						80%		

Ook in 2022 hebben wij de norm van 80% niet gehaald. Uit de analyse is gebleken dat er meer leerlingen zijn doorgestroomd naar MBO 2 dan wij hadden verwacht. We zien wel dat we het ons beter lukt om een passend uitstroomprofiel vast te stellen. Het percentage is vanaf 2019-2021 ieder jaar gestegen van 62% naar 72% in 2022. We zitten nu dicht tegen onze norm van 80%.

Conclusie:

Wij zijn zeker tevreden met de behaalde resultaten. Het dashboard en het maken van de analyses heeft ervoor gezorgd dat wij anders naar onze opbrengsten zijn gaan kijken en waar nodig zijn er al verbeteringen doorgevoerd. Komend jaar gaan we onze eigen normen en ambities herijken en waar nodig aanpassen.

Jaarverslag GMR-platform CSO Apeldoorn

De samenstelling van de GMR:

- Marianne van der Plank (voorzitter), medewerker de Zonnehoeck
- Corinda van der Tas, medewerker de Boog
- Monique Sterk, medewerker de Prinsenhof
- Monique Ypma, medewerker de Zonnehoeck
- Ronald Burger, ouder de Boog
- vacant, ouder de Prinsenhof
- Manuela Guerra, ouder de Zonnehoeck

De GMR werd administratief ondersteund door Quinta van Middendorp, bestuurssecretaresse.

Vergaderingen

In 2022 kwam de GMR vier keer bij elkaar voor en overleg, waarvan één keer via Teams. Daarnaast is er twee keer een overlegmoment geweest van de Raad van Toezicht. Erik Wijtsma was als bestuurder aanwezig bij deze vergaderingen, Erik Wijtsma was als bestuurder aanwezig bij deze vergaderingen.

De agendapunten voor de vergadering worden normaliter twee weken voor de vergadering voorbereid door de voorzitter en de bestuurder en verwerkt door de secretaris in een agenda. Deze agenda wordt samen met de stukken in principe één week voor de vergadering verstuurd naar de GMR-leden. De vastgestelde notulen werden verstuurd naar de RvT en naar de MR-en van de CSO scholen.

De behandelde onderwerpen

Strategisch beleidsplan 2023-2027, meerjarenbegroting, identiteit, personeelsbeleid (o.a. duurzame inzetbaarheid en leeftijdsbewust personeelsbeleid, functieboek, Autisme Steunpunt Apeldoorn) jaarverslag CSO 2021, Integriteitscode en protocol gedragscode Ongewenst gedrag, professioneel statuut, jaarplanning GMR, kwaliteit, GMR reglementen en GMR medezeggenschapsstatuut, draaiboek Covid-19, speerpunten en activiteitenplan GMR.

Gevolgdde scholing

In november 2022 heeft er een basistraining (G)MR plaatsgevonden bij het SO de Zonnehoeck o.l.v. Joop Witteveen (CNV Academie).

Een afvaardiging van de GMR is naar het WMS congres geweest in november 2022.

Werkavond

In maart 2022 heeft een werkavond met de GMR, MR'en, directeuren en bestuurder o.l.v. Joop Witteveen (CNV Academie) plaatsgevonden.

Betrokkenheid GMR bij sollicitatieprocedures

In 2022 is de GMR niet betrokken geweest bij de sollicitatieprocedure.

Het overleg met het bestuur en de achterban

De eerder gemaakte afspraken voor adequate samenwerking tussen het bestuur en het GMR-platform zijn nagekomen.

De bestuurder heeft 4x per jaar overleg met de directeur van een school, hieruit komt een managementrapportage (schoolontwikkeling/personele zaken/financiën). Deze rapportage is een leidraad voor rapportage aan de Raad van Toezicht.

Regelmatig is er een directie-overleg met alle directeuren conform een vooraf opgestelde jaarplanning.

De GMR monitort direct het beleid van de bestuurder, de Raad van Toezicht doet dit op afstand. Dit is vastgelegd in een bestuurs- en managementstatuut.

Overleg met de achterban vond plaats via de MR van elke school: elk lid van de GMR was ook lid van de MR van de betreffende scholen.

Toekomst

- De GMR is een bovenschools klankbord dat werkt aan kwaliteit in een gezonde organisatie die transparant is in financieel en onderwijskundig opzicht.
- De GMR wil strategisch meedenken over het beleid van de stichting. Dat moeten we doen door ons proactief op te stellen en gevraagd en ongevraagd advies te geven.
- De GMR wil open en duidelijk communiceren met de betrokkenen, Bestuurder, Raad van Toezicht en de Medezeggenschapsraden.
- De GMR overlegt, neemt standpunten in en maakt deze kenbaar.
- De GMR is deskundig en wil zich verdiepen en/of specialiseren. Wij willen een GMR zijn die gericht met diverse betrokkenen respectvol wil samenwerken door middel van heldere afspraken, duidelijke structuur en een open communicatie. Dit willen we bereiken door ons proactief op te stellen en een totaal overzicht van de beleids- en bestuur stukken.
- De GMR is door de Medezeggenschapsraden benaderbaar om zich te laten informeren en neemt hierin zelf ook initiatief.
- De GMR en de bestuurder informeren elkaar tijdig en volledig.

Jaarverslag externe vertrouwenspersoon IJsselgroep

(Yvonne Kamsma)

Ongewenste omgangsvormen, het kan overal voorkomen. Zo kan het ook gebeuren dat binnen een school of het schoolbestuur er klachten en/of zorgen ontstaan rondom situaties van niet gewenst gedrag.

Deze kunnen van inhoud variëren tussen communicatie, pesten, agressie, discriminatie, intimidatie tot seksuele intimidatie, maar ook klachten of vermoedens van een zedendelict door een medewerker jegens een minderjarig leerling, bijvoorbeeld verkrachting, ontucht of grooming komen voor.

Sinds 2016 ben ik als onafhankelijk extern vertrouwenspersoon verbonden aan Stichting CSO. CSO heeft hiermee een laagdrempelige opvang gecreëerd voor (ouders van) leerlingen en medewerkers in geval van ongewenste omgangsvormen en integriteit. Dit betekent dat ik door betrokkenen benaderd kan worden om hen bij te staan. In deze rol vervul ik een aantal hoofdtaken nl.: opvang, ondersteuning en begeleiding van een klager. In de praktijk betekent dat, dat ik luister naar betrokkene, werk aan het opbouwen van een vertrouwelijke relatie en kom tot een goede definitie van de klacht/zorg om daarna samen mogelijke stappen te onderzoeken.

Tevens fungeer ik als achterwacht voor de schoolcontactpersonen. Zij kunnen altijd contact opnemen om te “sparren” rondom zaken die bij hen als schoolcontactpersoon spelen.

Wanneer er trends te zien zijn of opvallende zaken naar voren komen zal ik als extern vertrouwenspersoon aanbevelingen doen richting het bestuur.

Afgelopen jaar

- In het afgelopen jaar was ik als extern vertrouwenspersoon 2 keer betrokken bij een klacht/uiting van zorg. Er heeft 1 adviesgesprek plaatsgevonden.
- In september heb ik een (na-) scholingsbijeenkomst verzorgd voor de interne contactpersonen. Voor de meeste deelnemers was de taak nieuw.

Aard v/d klacht	Verloop/afdoening
Grensoverschrijdend gedrag	Vertrouwensgesprek over grensoverschrijdend gedrag van collega; mogelijkheden besproken. Melder heeft vervolg zelfstandig opgepakt.
Grensoverschrijdend gedrag	Adviesgesprek over grensoverschrijdend gedrag.
Communicatie	Klacht over tijdstip en manier van communiceren over bepaalde beslissing die genomen is. Eerste opvang gedaan. Mogelijkheden besproken. Melder is hiermee zelfstandig verdergegaan

Conclusie:

Gezien de omvang van de scholen kan het aantal klachten/meldingen van zorg die zijn binnengekomen als positief worden gezien. Ondanks dit gegeven is het van belang om alert te blijven op signalen van ongewenste omgangsvormen binnen de organisatie en de scholen. De uitkomsten van gehouden geanonimiseerde tevredenheidsonderzoeken met vragen over sociale veiligheid en integriteit, vragenlijsten of analyses van incidentmeldingen en ziekteverzuimgegevens kunnen o.a. hierbij behulpzaam zijn. Intervisie/nascholing voor de contactpersonen is door de deelnemers als en waardevol ervaren; de aanwezigen vonden het nuttig om dit op regelmatige basis te continueren.

10 Financieel beleid

10.1 Financiële positie op balansdatum

Onderstaand is de balans van 31 december 2022 opgenomen. Deze is vergeleken met de balans van 31 december 2021. Na de balans volgt een korte toelichting op de belangrijkste wijzigingen in de balans.

Activa	31-12-2022	31-12-2021	Passiva	31-12-2022	31-12-2021
Materiële vaste activa	€ 1.079.869	€ 1.040.221	Eigen vermogen	€ 3.810.684	€ 3.968.324
Financiële vaste activa	€ 1.695.766	€ 1.755.005	Voorzieningen	€ 778.552	€ 935.433
Vorderingen	€ 216.040	€ 671.438	Langlopende schulden	€ 631	€ 1.013
Liquide middelen	€ 2.814.319	€ 2.490.029	Kortlopende schulden	€ 1.216.127	€ 1.051.923
Totaal activa	€ 5.805.995	€ 5.956.693		€ 5.805.995	€ 5.956.693

Toelichting op de balans:

Activa

materiële vaste activa

In 2022 is € 211.000 geïnvesteerd in materiële vaste activa. Het grootste deel hiervan had betrekking op ICT-middelen, namelijk € 130.000. Daarnaast is € 72.000 in meubilair geïnvesteerd. De resterende investeringen betroffen leermiddelen en een airco. De meeste investeringen betroffen de Zonnehoek (€ 122.000). De Boog heeft € 54.000 geïnvesteerd, de Prinsenhof € 33.000 en het bestuur € 1.000. De totale afschrijvingslasten bedroegen € 171.000. De boekwaarde van de materiële vaste activa is met € 40.000 toegenomen.

financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit obligaties bij diverse banken en staatsobligaties. In 2022 hebben geen aankopen en verkopen plaatsgevonden. De waarde van de diverse obligaties is in 2022 met € 59.000 gedaald door de gestegen rente. Hierdoor zijn de effecten welke al in bezit zijn minder aantrekkelijk geworden. Indien de effecten worden aangehouden tot de vervaldatum, zal de nominale waarde van € 1.750.000 worden ontvangen i.p.v. de huidige boekwaarde van € 1.695.000.

vorderingen

De omvang van de vorderingen is in 2022 met € 455.000 gedaald. Dit komt voor € 376.000 door het vervallen van de vordering op het ministerie. Vanaf 1 januari 2023 is er voor alle scholen sprake van kalenderjaarbekostiging, waardoor er op 31 december geen vordering op het ministerie meer is. Deze vordering was het gevolg van het betaalritme van de personele bekostiging bij de Prinsenhof en de Zonnehoek. In de periode augustus-december werd minder dan 5/12 van de jaarsubsidie ontvangen, waardoor er op 31 december sprake was van een vordering.

De vorderingen op de gemeente zijn ook sterk gedaald. Op 31 december 2021 waren er vorderingen wegens de onroerende zaakbelasting 2020 en 2021. Deze zijn in 2022 ontvangen, de onroerende zaakbelasting 2022 is in 2022 ontvangen.

De overige vorderingen zijn eveneens sterk gedaald. De bedragen zijn in 2022 ontvangen.

Alleen de overlopende activa zijn gestegen door een hoger bedrag aan vooruitbetaalde kosten en overige overlopende activa.

Aan de vorderingen zijn geen risico's verbonden, waardoor geen voorziening wegens mogelijke oninbaarheid is opgenomen.

liquide middelen

De omvang van de liquide middelen is in 2022 ondanks het negatieve resultaat met € 324.000 toegenomen.

Dit wordt met name veroorzaakt door de lagere vorderingen. Deze hebben geen invloed op het resultaat, maar wel een positieve invloed op de omvang van de liquide middelen. Hetzelfde geldt voor de hogere kortlopende schulden.

In het kasstroomoverzicht wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de liquide middelen.

Passiva:

eigen vermogen

Het negatieve resultaat van € 158.000 is onttrokken aan het eigen vermogen. Bij de resultaat-verdeling is € 157.000 aan de algemene publieke reserve onttrokken. De algemene reserve bedraagt op 31 december 2022 € 3.810.000.

Naast de algemene reserve is er de bestemmingsreserve nulmeting. Deze is ontstaan bij de invoering van de lumpsumbekostiging. De op dat moment aanwezige materiële vaste activa is tegen boekwaarde opgenomen in de administratie. Hier is de bestemmingsreserve nulmeting tegenover gezet. De reserve is bedoeld ter dekking van de afschrijvingslasten van de betreffende materiële vaste activa en heeft daarmee een eindig karakter. Deze afschrijvingslasten bedroegen in 2022 € 1.000. Dit bedrag is ten laste van de reserve gebracht. De reserve bedraagt op 31 december 2022 € 1.000.

voorzieningen

De stichting heeft vier voorzieningen:

- voorziening levensfasebewust personeelsbeleid
Deze is bedoeld ter dekking van de salarislaster bij de opname van gespaarde uren duurzame inzetbaarheid. In 2022 is per saldo € 7.000 uit de voorziening vrijgevallen. Dit is veroorzaakt door de hogere rekenrente. De voorziening bedraagt op 31 december 2022 € 26.000.
- jubileumvoorziening
Deze voorziening is bedoeld ter dekking van de gratificaties bij een 25- of 40-jarig dienstverband. In 2022 is € 12.000 aan jubileumgratificaties betaald. Dit bedrag is aan de voorziening onttrokken. Uit de voorziening is € 27.000 vrijgevallen. De voorziening was hoog genoeg om de toekomstige jubileumgratificaties te dekken. De voorziening bedraagt op 31 december 2022 € 149.000.
- voorziening langdurig zieken
De stichting is eigen risicodragers voor ziektevervanging. Hierdoor moest in 2022 een voorziening worden getroffen voor de loonkosten van de medewerkers die naar verwachting niet zouden terugkeren, maar zullen worden ontslagen na twee jaar ziekte. In totaal is in 2022 een bedrag van € 139.000 aan de voorziening toegevoegd. Op 1 januari 2022 had de voorziening geen saldo.
- voorziening groot onderhoud
Deze voorziening is bedoeld ter dekking en egalisatie van de lasten van het groot onderhoud. In 2022 is op basis van de meerjarenonderhoudsplannen € 193.000 aan de voorziening toegevoegd. Aan de voorziening is € 443.000 onttrokken wegens uitgevoerde werkzaamheden. Dit betrof voor € 305.000 de Zonnehoek, met name het VSO-gebouw en voor € 139.000 de Boog. De voorziening bedraagt op 31 december 2022 € 466.000.

langlopende schulden

De langlopende schulden bestaan uit vooruit ontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies zijn gebruikt om materiële vaste activa aan te schaffen. Jaarlijks valt een bedrag vrij ten gunste van de

exploitatie ter compensatie van de afschrijvingen van deze materiële vaste activa. In 2022 is € 400 vrijgevallen.

kortlopende schulden

De kortlopende schulden bestaan voor 63% uit salarisgebonden schulden. Dit zijn de af te dragen loonheffing en pensioenpremies over december en het nog te betalen vakantiegeld over juni t/m december. Deze schulden worden eind januari en eind mei betaald. De salarisgebonden schulden zijn in totaal € 84.000 hoger dan op 31 december 2021. Dit is veroorzaakt door een hoger formatieve inzet en de hogere salarissen. De salarisgebonden schulden bedragen in totaal € 769.000.

De kortlopende schulden zijn in totaal € 164.000 hoger dan op 31 december 2021. Dit komt naast de hogere salarisgebonden schulden door hogere vooruitontvangen subsidie. Eind 2022 heeft de Zonnehoek de subsidie voor de basisvaardigheden rekenen en taal ontvangen. Deze subsidie zal in 2023 volledig worden besteed.

10.2 Analyse resultaat

De begroting van 2022 liet een negatief resultaat zien van € 865.000. Uiteindelijk resulteert een negatief resultaat in boekjaar 2022 van € 158.000: een positief verschil van € 707.000 met de begroting.

Het minder negatieve resultaat is met name veroorzaakt door hogere baten. Deze waren € 1.350.000 hoger dan begroot, dit betrof grotendeels hogere rijksbijdragen. Deze hogere baten zijn niet volledig ingezet, mede gezien het al begrote negatieve resultaat.

De reguliere lasten waren in totaal € 583.000 hoger dan begroot. Het saldo op de financiële exploitatie was € 60.000 negatiever dan begroot.

In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de verschillen tussen realisatie en begroting.

10.3 Analyse realisatie 2022 vs realisatie 2021 en realisatie 2022 vs begroting 2022

Onderstaand is de staat van baten en lasten voor het kalenderjaar 2022 opgenomen. De gerealiseerde baten en lasten zijn vergeleken met de begrote baten en lasten voor het kalenderjaar 2022 en gerealiseerde baten en lasten in het kalenderjaar 2021.

	Realisatie 2022	Begroting 2022	Vershil	Realisatie 2021	Vershil
Baten					
Rijksbijdragen OCenW	10.385.063	9.179.062	1.206.001	9.329.170	1.055.893
Overige overheidsbijdragen	163.134	84.964	78.170	161.026	2.108
Overige baten	262.334	196.626	65.708	358.884	-96.550
Totaal baten	10.810.531	9.460.652	1.349.879	9.849.081	961.451
Lasten					
Personele lasten	8.966.375	8.441.934	-524.441	8.459.912	-506.463
Afschrijvingen	171.429	188.527	17.098	152.122	-19.307
Huisvestingslasten	691.821	696.921	5.100	653.908	-37.913
Overige lasten	1.080.801	1.000.772	-80.029	961.780	-119.021
Totaal lasten	10.910.426	10.328.154	-582.272	10.227.723	-682.704
Saldo baten en lasten	-99.895	-867.502	767.607	-378.642	278.747
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	8.659	10.625	-1.966	10.562	-1.903
Financiële lasten	66.404	8.000	-58.404	9.620	-56.784
Totaal financiële baten en lasten	-57.745	2.625	-60.370	942	-58.687
Totaal resultaat	-157.640	-864.877	707.237	-377.700	220.060

Toelichting op de staat van baten en lasten:

rijksbijdragen OCenW

De rijksbijdragen bestaan uit de reguliere en de overige subsidies van het ministerie van OCenW en de vergoeding van het samenwerkingsverband. Deze waren allen hoger dan begroot. In totaal waren de rijksbijdragen € 1.206.000 hoger dan begroot.

De reguliere rijksbijdragen waren € 721.000 hoger dan begroot. Dit is veroorzaakt door de verhoging van de normbedragen. Deze verhogingen zijn het gevolg van de in 2022 afgesloten cao's. De salarissen van het primair onderwijs zijn eerst gelijkgetrokken naar de salarissen van het voortgezet onderwijs. Om deze lasten te dekken zijn de normbedragen 2021-2022 voor de Prinsenhof en de Zonnehoek sterk verhoogd. De normbedragen zijn daarna nogmaals verhoogd. Deze verhoging is ingezet om de hogere lasten van de salarisverhoging van 4,75% van zowel het primair als het voortgezet onderwijs te dekken.

De overige subsidies waren € 421.000 hoger dan begroot. Dat komt onder andere door € 147.000 hogere NPO-subsidie voor de Boog en door de ontvangst van een aanvullende subsidie van € 190.000 voor de beloning voor de leerkrachten VSO. Deze subsidie was nog nooit eerder ontvangen en was ook niet begroot. Daarnaast zijn enkele kleinere aanvullende subsidies ontvangen welke niet waren begroot.

De vergoeding van het samenwerkingsverband was € 64.000 hoger dan begroot. Zowel de basisbekostiging, de groeibekostiging als de arrangementsgelden waren hoger dan begroot.

De rijksbijdragen waren € 1.056.000 hoger dan in 2021. De reguliere rijksbijdragen waren € 527.000 hoger, met name door de verhoging van de normbedragen.

De aanvullende vergoedingen waren € 551.000 hoger. Dat komt deels door de NPO-subsidie. In 2021 was deze maar 5 maanden ontvangen, in 2022 het hele jaar. Daarnaast waren diverse incidentele vergoedingen ontvangen, zoals de eerder genoemde aanvullende subsidie voor de beloning voor de leerkrachten VSO. Deze had deels betrekking op 2021, maar is pas in het najaar van 2022 ontvangen. Alleen de vergoeding van het samenwerkingsverband was lager dan begroot (€ 22.000) door lagere detacheringsvergoedingen en lagere arrangementsgelden.

overige overheidsbijdragen

Er waren subsidies begroot voor de gymzaal, de parkeergarage en er was rekening gehouden met de ontvangst van ESF-subsidie en de vrijval van de investeringssubsidie. In totaal waren de gemeentelijke baten € 78.000 hoger dan begroot door hogere ESF-subsidie en door een gemeentelijke vergoeding in het kader van het NPO.

De gemeentelijke vergoedingen sloten in totaal aan op de in 2021 ontvangen vergoedingen. De vergoeding in het kader van het NPO was in 2021 niet ontvangen. De in 2021 ontvangen vergoeding in het kader van de impuls baankansen was in 2022 lager.

overige baten

In de begroting was bij de overige baten met name rekening gehouden met verhuurbaten, diverse personele baten en ouderbijdragen. De overige baten waren in totaal € 66.000 hoger dan begroot, met name door hogere ouderbijdragen, hogere projectbaten en hogere verhuurbaten.

De overige baten waren € 97.000 lager dan in 2021. De verhuurbaten en de baten detachering personeel waren lager. Daarnaast was in 2021 € 66.000 aan subsidie Extra hulp in de klas ontvangen. Deze subsidie is in 2022 niet meer ontvangen.

personele lasten

De personele lasten bestaan uit de loonkosten en de overige personele lasten. Deze waren samen € 524.000 hoger dan begroot en € 506.000 hoger dan in 2021.

In de begroting was uitgegaan van een gemiddelde formatieve inzet van 108,2 fte incl. vervanging. De werkelijke gemiddelde formatieve inzet bedroeg 108,3 fte. Ondanks dat de gerealiseerde inzet goed aansloot op de begroting, waren de loonkosten verminderd met de ontvangen uitkeringen € 374.000 hoger dan begroot. Dit is veroorzaakt door de salarisverhogingen conform de in 2022 afgesloten cao's.

De overige personele lasten waren € 151.000 hoger dan begroot. Dit komt met name door niet begrote toevoegingen aan de voorziening langdurig zieken. De toevoegingen aan de voorzieningen waren in totaal € 87.000 hoger dan begroot. De lasten inleen derden waren € 54.000 hoger dan begroot. Dit betrof onder andere meer leerlingbegeleiding en de tijdelijke inleen van een leerkracht. De nascholingslasten waren eveneens hoger dan begroot.

De loonkosten verminderd met de ontvangen uitkeringen waren € 713.000 lager dan in 2021. In 2021 was de gemiddelde formatieve inzet 106,6 fte. De hogere loonkosten worden veroorzaakt door de hogere formatieve inzet, de hogere salarissen conform de nieuwe cao's en de lagere uitkeringen van het UWV.

De overige personele lasten waren € 206.000 lager dan in 2021. De lasten van de inleen derden waren € 292.000 lager. De toevoegingen aan de personele voorzieningen en de nascholingslasten waren hoger dan in 2021.

afschrijvingen

In de begroting was uitgegaan van € 564.000 aan investeringen. Er is slechts € 211.000 geïnvesteerd. Er is met name minder in meubilair geïnvesteerd dan begroot. Door de lagere investeringen waren de afschrijvingslasten lager dan begroot. Het verschil bedroeg € 17.000.

De lasten waren € 19.000 hoger dan in 2021. Dit is veroorzaakt door de uitbreidingsinvesteringen van 2021 en 2022. Op de investeringen van 2021 was in 2021 maar een deel van het jaar afgeschreven, in 2022 was dat het hele jaar.

huisvestingslasten

De totale huisvestingslasten waren € 5.000 lager dan begroot. Binnen deze post waren er wel diverse verschillen. De lasten van het dagelijks onderhoud waren lager dan begroot. Met name bij de Boog werd extra onderhoud verwacht in 2022, maar dat is niet gerealiseerd. Ook de schoonmaaklasten waren lager dan begroot. De energielasten waren beperkt hoger dan begroot. Dit komt door een hoger verbruik. De energietarieven zijn in 2022 niet verhoogd, dit was contractueel niet toegestaan. De overige huisvestingslasten waren wel veel hoger dan begroot. Dit is veroorzaakt door hogere lasten van het tuinonderhoud. Dit betrof m.n. werkzaamheden betreffende het schoolplein van de Zonnehoek.

De totale lasten waren € 38.000 hoger dan in 2021. Dit is veroorzaakt door de hogere lasten van het tuinonderhoud. De andere lasten sloten goed aan.

overige lasten

De overige lasten bestaan uit administratie en beheerlasten, uit de lasten inventaris en apparatuur, uit de lasten leer- en hulpmiddelen en de overige lasten.

De lasten waren € 80.000 hoger dan begroot. Er is met name meer uitgegeven aan administratielasten en leer- en hulpmiddelen. Dit is veroorzaakt door prijsverhogingen en extra aanschaffingen. De lasten waren € 119.000 hoger dan in 2021, De administratielasten en de lasten van de leer- en hulpmiddelen waren eveneens hoger dan in 2021. Daarnaast is veel meer uitgegeven public relations.

financiële baten en lasten

De rentebaten kwamen goed overeen met de begrote baten. De financiële lasten waren veel hoger dan begroot door de waardedaling van de obligaties. Hierdoor was er een negatief resultaat op de financiële exploitatie van € 60.000. In 2021 was er nog een positief resultaat. In dat jaar was er nauwelijks sprake van een waarde-aanpassing van de obligaties.

10.4 Investerings en financieringsbeleid

Het beleid van de stichting is gericht op het zoveel mogelijk met eigen middelen financieren van de investeringen waarvoor geen investeringssubsidie wordt ontvangen. Het uitgangspunt is dat geen vreemd vermogen wordt aangetrokken voor het doen van investeringen. De investeringen van 2022 zijn dan ook met eigen middelen gefinancierd.

De toekomstige omvang van de liquide middelen is te zien in de toekomstbalans in de continuïteitsparagraaf. Hierbij is rekening gehouden met de geplande investeringen en de onttrekkingen uit de onderhoudsvoorziening. Uit de meerjarenbalans blijkt dat de omvang van de liquide middelen de komende jaren meer dan voldoende zal zijn om de lasten, de investeringen en de onttrekkingen uit de voorzieningen met eigen middelen te betalen. Er is derhalve geen noodzaak voor het aantrekken van vreemd vermogen.

10.5 Treasuryverslag

De stichting heeft 2016 een nieuw statuut opgesteld en vastgesteld dat voldoet aan de nieuwe Regeling beleggen, belenen en derivaten. In 2022 is conform het statuut gehandeld. In 2022 geen

waardepapieren gekocht en verkocht. Er hebben ook geen andere bijzondere treasury-activiteiten plaatsgevonden.

De financiële vaste bestaan uit:

<i>Omschrijving</i>	<i>coupon datum</i>	<i>nominale waarde</i>	<i>aankoop waarde</i>	<i>boek waarde</i>
1,25% EIB 14/26	13-nov	250.000	267.750	241.437
0,25 BNG 15/25	5-mei	500.000	495.830	486.935
0.625 NAB 17/24	18-sep	500.000	493.000	496.751
0,625 NWB 17/27	18-jan	500.000	500.400	470.643
1.695.7		1.750.000	1.756.980	1.695.776

11 Continuïteitsparagraaf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen voor de stichting. Hiermee wordt een beeld gegeven van de continuïteit van de stichting.

Er is geen sprake van majeure investeringen of van volledige doorcentralisatie van de huisvesting. De opgenomen vooruitblik heeft derhalve betrekking op de voorgeschreven drie jaar.

11.1 Kengetallen

	Werkelijk		Prognose		
	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal leerlingen teldatum					
Prinsenhof	96	106	103	107	115
Zonnehoek	209	219	233	249	266
Boog	164	176	169	165	165
Totaal	469	501	505	521	546
Personele bezetting in FTE per 31 december					
Bestuur / Management	5,30	5,20	5,20	5,20	5,20
Personeel primair proces	60,25	61,01	62,41	63,18	63,18
Ondersteunend personeel	37,73	40,08	39,64	41,16	41,16
Totaal personele bezetting	103,28	106,29	107,25	109,54	109,54
Aantal leerlingen / Totaal personeel	4,54	4,71	4,71	4,76	4,98
Aantal leerlingen / Onderw. personeel	7,78	8,21	8,09	8,25	8,64

Toelichting op de kengetallen:

De leerlingprognose is opgesteld op basis van:

- instroomvaring
- demografische ontwikkeling
- invloed Passend Onderwijs

Door het Passend Onderwijs is het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs de afgelopen jaren gedaald. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg, het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is.

In 2021 is het leerlingenaantal weer gestegen. In 2022 is het leerlingenaantal wederom gestegen. Bij de Prinsenhof en de Zonnehoek is er wel een vertekening door het verschuiven van de teldatum van 1 oktober naar 1 februari.

De komende jaren wordt bij zowel de Prinsenhof als de Zonnehoek een stijging van het leerlingenaantal verwacht. Bij de Prinsenhof wordt in 2023 nog wel een lichte daling verwacht.

Bij de Boog wordt een daling van het leerlingenaantal verwacht. Dit wordt veroorzaakt door grote uitstroom en de beperkingen van het gebouw waardoor het huidige leerlingenaantal eigenlijk te hoog is.

De formatieve inzet is in 2021 gestegen door de inzet van de NPO-middelen. Deze middelen zullen ook in 2022-2023 worden ingezet. De verwachte stijging van het leerlingenaantal maakt dat deze extra formatieve inzet ook de komende jaren kan worden gerealiseerd.

De opgenomen aantallen zijn zonder vervanging. Voor 2023 is 4,8 fte aan vervanging begroot, in 2024 en 2025 in totaal 3,8 fte.

11.2 Balans

	Werkelijk		Prognose		
	2021	2022	2023	2024	2025
Activa					
Materiële vaste activa	€ 1.040.221	€ 1.079.869	€ 1.470.287	€ 1.391.231	€ 1.284.766
Financiële vaste activa	€ 1.755.005	€ 1.695.766	€ 1.199.015	€ 712.080	€ 470.643
Totaal vaste activa	€ 2.795.226	€ 2.775.635	€ 2.669.302	€ 2.103.311	€ 1.755.409
Vorderingen	€ 671.438	€ 216.040	€ 190.000	€ 190.000	€ 190.000
Kortlopende effecten	€ -	€ -	€ 496.751	€ 486.935	€ 241.437
Liquide middelen	€ 2.490.029	€ 2.814.319	€ 2.031.234	€ 2.015.342	€ 1.768.752
Totaal vlottende activa	€ 3.161.467	€ 3.030.359	€ 2.717.985	€ 2.692.277	€ 2.200.189
Totaal Activa	€ 5.956.693	€ 5.805.994	€ 5.387.288	€ 4.795.588	€ 3.955.598
Passiva					
Algemene reserve	€ 3.966.179	€ 3.809.874	€ 3.631.424	€ 2.924.377	€ 2.347.647
Bestemmingsreserves	€ 2.145	€ 811	€ 533	€ -	€ -
Totaal eigen vermogen	€ 3.968.324	€ 3.810.684	€ 3.631.957	€ 2.924.377	€ 2.347.647
Voorzieningen	€ 935.433	€ 778.552	€ 815.027	€ 931.211	€ 667.951
Langlopende schulden	€ 1.013	€ 631	€ 303	€ -	€ -
Kortlopende schulden	€ 1.051.923	€ 1.216.127	€ 940.000	€ 940.000	€ 940.000
Totaal passiva	€ 5.956.693	€ 5.805.994	€ 5.387.288	€ 4.795.588	€ 3.955.598

Toelichting op de balans:

De omvang van de balans zal de komende jaren afnemen door de verwachte negatieve exploitatie-resultaten en de onttrekkingen uit de voorzieningen. De stichting kiest er bewust voor om meer middelen te investeren in het onderwijs en een deel van het personeel voor eigen rekening te nemen, mede om voor de toekomst geen waardevolle leerkrachten te verliezen.

In de meerjarenbegroting is voor 2023 uitgegaan van € 610.000 aan investeringen waarvan € 430.000 in meubilair. De boekwaarde van de materiële vaste activa zal door deze investeringen sterk toenemen. Voor 2024 is € 145.000 aan investeringen begroot en voor 2025 slechts € 118.000. In deze jaren zal de boekwaarde van de materiële vaste activa weer dalen.

De financiële vaste activa zullen worden aangehouden tot de einddatum. In 2024 zal een deel van de obligaties worden afgelost. Dit bedrag is in 2023 overgeboekt naar de kortlopende effecten. De obligaties die in 2025 worden afgelost zijn in 2024 overgeboekt naar de kortlopende effecten.

De hoogte van de vorderingen is lastig te voorspellen. De balans is een momentopname. De hoogte van de vorderingen op dat moment is sterk afhankelijk van wanneer de subsidies en andere vergoedingen worden ontvangen. Op 31 december 2022 zijn er geen bijzondere vorderingen. Voor de komende jaren mag een vergelijkbaar saldo aan vorderingen op 31 december worden verwacht.

De wijziging van de omvang van de liquide middelen wordt bepaald door de mutaties bij de andere balansposten. Met name de verwachte negatieve resultaten, in 2023 de hoge investeringen en de onttrekkingen uit de voorzieningen zullen zorgen voor een sterke daling van de omvang van de liquide middelen. De omvang blijft voldoende om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen. Indien nodig kan de financiële vaste activa worden verkocht.

De begrote resultaten zijn met het eigen vermogen verrekend. Bij de verrekening van het resultaat is rekening gehouden met de onttrekkingen aan de bestemmingsreserve nulmeting. Het eigen vermogen zal de komende jaren sterk dalen.

De toevoegingen en onttrekkingen aan de onderhoudsvoorziening zijn beide zijn gebaseerd op de meerjarenonderhoudsplannen. Er wordt geen wijziging in de huisvestingssituatie verwacht. Het saldo van de voorziening langdurig zieken zal in 2023 en 2024 vrijvallen.

Bij de andere voorzieningen is geen rekening gehouden met wijziging van de omvang. Daar wordt de omvang sterk beïnvloed door mutaties in het personeelsbestand.

De langlopende schuld zal ieder jaar lager worden door de jaarlijkse vrijval van de investerings-subsidie.

De hoogte van de kortlopende schulden is, net zoals de hoogte van de vorderingen, lastig te voorspellen. Deze hoogte is sterk afhankelijk van het moment waarop de facturen worden ontvangen. Op 31 december is er een hoog bedrag aan vooruitontvangen subsidie. Deze subsidie zal in 2023 worden ingezet. De andere schulden zijn gelijk gehouden aan het niveau op 31 december 2021.

11.3 Staat van baten en lasten

	Werkelijk		Prognose		
	2021	2022	2023	2024	2025
Baten					
Rijksbijdragen	€ 9.329.170	€ 10.385.063	€ 11.365.916	€ 10.998.605	€ 11.339.403
Overige overheidsbijdragen en subsidies	€ 161.026	€ 163.134	€ 69.434	€ 69.434	€ 69.434
Overige baten	€ 358.884	€ 262.334	€ 161.500	€ 161.500	€ 161.500
Totaal baten	€ 9.849.081	€ 10.810.532	€ 11.596.850	€ 11.229.539	€ 11.570.337
Lasten					
Personeelslasten	€ 8.459.912	€ 8.966.375	€ 9.738.947	€ 9.976.365	€ 10.186.404
Afschrijvingen	€ 152.122	€ 171.429	€ 219.582	€ 224.056	€ 223.965
Huisvestingslasten	€ 653.908	€ 691.821	€ 791.321	€ 761.821	€ 761.821
Overige lasten	€ 961.780	€ 1.080.801	€ 1.029.327	€ 978.477	€ 978.477
Totaal lasten	€ 10.227.723	€ 10.910.427	€ 11.779.177	€ 11.940.719	€ 12.150.667
Saldo baten en lasten	€ -378.642	€ -99.895	€ -182.327	€ -711.180	€ -580.330
Financiële baten	€ 10.562	€ 8.659	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Financiële lasten	€ 9.620	€ 66.404	€ 400	€ 400	€ 400
Saldo financiële baten en lasten	€ 942	€ -57.745	€ 3.600	€ 3.600	€ 3.600
Totaal Resultaat	€ -377.700	€ -157.640	€ -178.727	€ -707.580	€ -576.730

Onderstaande toelichting op de meerjarenbegroting is een cijfermatige toelichting. Voor de inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van het bestuursverslag. De meerjarenbegroting 2023-2026 is vastgesteld door de bestuurder na goedkeuring door de Raad van Toezicht. De komende jaren zal een deel van het eigen vermogen worden ingezet te behoeve van de kwaliteit van het onderwijs.

In de begroting zijn naast dit scenario twee scenario's uitgewerkt. Dat is een scenario waarbij er geen groei van het leerlingenaantal is en een scenario waarbij de groei sterker is dan nu verwacht.

Toelichting op de staat van baten en lasten:

De rijksbijdragen zijn gebaseerd op de leerlingaantal zoals opgenomen bij de kengetallen en de normbedragen van november 2022. Er is geen rekening gehouden met aanpassing van de normbedragen. Deze aanpassingen zijn meestal voor het grootste deel nodig om de hogere salarislasteren per fte te dekken. Deze mogelijke hogere salarislasteren zijn ook niet begroot.

Er is rekening gehouden met de ontvangst van NPO-subsidie in het schooljaar 2022-2023. Bij de Zonnehoek is rekening gehouden met de vrijval van de subsidie basisvaardigheden rekenen en taal in 2023.

Bij de overige overheidsbijdragen zijn de komende jaren de vaste vergoedingen ontvangen, zoals de vergoeding voor de gymzaal en de parkeergarage en de impuls baankansen.

De overige baten bestaan uit de verhuurbaten, ouderbijdragen en diverse projectsubsidies en incidentele baten. Vooral de projectsubsidies en incidentele baten zijn zeer lastig te begroten. Meestal wordt pas gedurende het jaar bekend of een vergoeding wordt ontvangen. Op basis van de nu bekende projecten is uitgegaan van lagere baten dan in 2022.

De personele lasten zijn gebaseerd op de bij de kengetallen opgenomen formatieve inzet. De hogere formatieve inzet vanaf augustus 2023 zal voor hogere salarislaster zorgen. De lasten van inleen personeel zullen dalen.

De afschrijvingslasten zijn gebaseerd op de in de administratie aanwezige materiële vaste activa en zijn verhoogd met de afschrijvingslasten van de geplande investeringen. De lasten zullen stijgen door de hoge investeringen van 2023. In de jaren daarna zal minder worden geïnvesteerd en zal niet alle materiële vaste activa direct worden vervangen. Vanaf 2025 mag een lichte daling van de lasten worden verwacht.

De huisvestingslasten zijn voor het grootste deel gebaseerd op de lasten in 2022. Er is alleen uitgegaan van hogere lasten voor het dagelijks onderhoud en hogere energielasten. Er wordt geen wijziging in de huisvestingssituatie verwacht.

De overige instellingslasten zijn grotendeels gebaseerd op de historische lasten. Voor 2023 is uitgegaan van hogere lasten door hogere lasten bestuur- en managementondersteuning en hogere PR-lasten. Daarnaast wordt in 2023 een deel van de NPO-middelen nog ingezet.

De financiële baten bestaan voor het grootste deel uit de baten van de financiële vaste activa. Voor de komende jaren is geen rekening gehouden met een mogelijke waardedaling van de obligaties.

11.4 Financiële kengetallen

Bij realisatie van de meerjarenbegroting zullen de financiële kengetallen zich op de volgende wijze ontwikkelen.

Kengetallen	Werkelijk		Prognose		
	2021	2022	2023	2024	2025
Liquiditeit (quick ratio)	3,01	2,49	2,89	2,86	2,34
Rentabiliteit	-0,04	-0,01	-0,02	-0,06	-0,05
Solvabiliteit (incl. voorzieningen)	0,82	0,79	0,83	0,80	0,76
Weerstandvermogen	0,40	0,35	0,31	0,26	0,20
Normatief publiek eigen vermogen	2,49	2,28	1,74	1,44	1,20

11.5 Overige rapportages

11.5.1 Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

De stichting wil verantwoord financieel beleid voeren, waarmee de financiële middelen worden aangewend om een zo hoog mogelijke kwaliteit van het onderwijs te genereren, zonder dat financiële risico's in de organisatie ontstaan. De interne beheersing van de processen binnen de stichting is primair een verantwoordelijkheid van de bestuurder. Het totale stelsel van functiescheidingen, autorisaties en andere maatregelen en procedures ondersteunt de bestuurder bij het beheersen van de processen. De omvang van de organisatie maakt dat een functiescheiding niet altijd mogelijk is.

Bij de factuurafhandeling is functiescheiding gerealiseerd. De facturen worden digitaal verwerkt. Een administratief medewerker bereidt voor en de directeur keurt de factuur goed. De betaling van de facturen wordt onder een service level agreement verzorgd door een extern administratiekantoor. Dit geldt ook voor de betaling van de salarissen. De personele mutaties worden digitaal via een vastgelegde workflow doorgegeven aan het administratiekantoor.

De meerjarenbegroting wordt in het najaar opgesteld. Bij het opmaken van de meerjarenbegroting worden met de kosten van getroffen beheersingsmaatregelen rekening gehouden. De meerjarenbegroting wordt opgenomen in het financieel beleidsplan. De stichting stelt jaarlijks een financieel beleidsplan voor de komende vier jaar op. Hiermee wordt invulling gegeven aan de kernactiviteiten. Naast de meerjarenbegroting zijn hierin de overkoepelende doelstellingen van het financieel beleid, de investeringsbegroting de risico-paragraaf, de ontwikkeling van de balansposities en de liquiditeitsbegroting opgenomen.

Het controlesysteem bestaat uit de rapportages van het administratiekantoor die op afgesproken momenten worden opgeleverd. Met deze rapportages kan worden bepaald of de uitgaven en formatieve inzet conform planning zijn en of bijsturing noodzakelijk is. De rapportages worden besproken in het directieoverleg, met de bestuurder en in de vergadering van de RvT.

Met de inrichting van het interne risicobeheersings- en controlesysteem wordt voorkomen dat er onrechtmatig wordt gehandeld. Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat er een goed beeld is van de financiële situatie.

De stichting heeft geen plannen om het interne risicobeheersings- en controlesysteem te wijzigen.

11.5.2 Risicomanagement en beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Om de financiële risico's goed in beeld te krijgen, is een uitgebreid risicoprofiel opgesteld. Ruim 120 risico's zijn in kaart gebracht met een daarbij behorende kans van optreden en de mogelijke gevolgen die dit kan hebben op het behalen van de strategische doelstellingen, op het financieel gebied en voor sommige risico's ook ten aanzien van het imago. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit bij het opstellen van het nieuwe financieel beleidsplan. In het najaar van 2020 zijn alle risico's opnieuw bekeken en geactualiseerd en is de weerstandscapaciteit opnieuw berekend. In 2022 heeft geen actualisatie plaatsgevonden.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 5.385.000) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De benodigde weerstandscapaciteit is vastgesteld op € 1.568.000. De benodigde weerstandscapaciteit van CSO die uit de

risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit (de reserves van de stichting). De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

De belangrijkste financiële risico's zijn in volgorde van invloed:

- Onvoorziene reparatie / aanpassing aan het schoolgebouw (10,33% invloed)
Maatregel: Voor zover de kosten voor rekening komen van het schoolbestuur, is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. Indien deze niet toereikend is, dan wordt ten laste van het weerstandsvermogen aanvullend gedoteerd aan de voorziening onderhoud
- Een bestuurder/directeur valt uit door ziekte of andere oorzaken (6,09% invloed).
Maatregel: In voorkomende gevallen zal een beroep worden gedaan op interim's. De kosten kunnen worden gefinancierd vanuit het weerstandsvermogen.
- Onbevoegden hebben toegang tot vertrouwelijke informatie (5,78% invloed)
Maatregel: Opstellen en naleven protocollen AVG en regelmatige evaluatie ervan.
Aanpassing van de ICT-systemen en de beveiliging van de gegevens.
- Daling van leerlingenaantal (5,77% invloed)
Maatregel: De t-1/t-3 maandenbekostiging leidt tot een vertraging van de daling van de inkomsten. Voor het primair onderwijs geldt dat de financiële gevolgen pas het schooljaar erna zichtbaar worden. Om deze gevolgen op te vangen zal de personeelsformatie neerwaarts worden bijgesteld. Bij het voortgezet onderwijs zijn de financiële gevolgen al zichtbaar 3 maanden na de teldatum. Door middel van goede prognoses wordt echter geanticipeerd op het dalend aantal leerlingen en kan de formatie neerwaarts worden bijgesteld bij de start van het schooljaar.
- Vermindering bedrag per leerling (i.c. de kostenstijgingen worden niet of niet volledig door een stijging van de rijksvergoeding vergoed) (3,71% invloed).
Maatregel: De aanpassingen van de rijksvergoeding worden veelal pas laat gedurende het schooljaar bekend gemaakt. Via het weerstandsvermogen worden de financiële gevolgen op korte termijn opgevangen. Het weerstandsvermogen van CSO is ruim voldoende om schommelingen op korte en middellange termijn op te vangen.

Gezien de op korte termijn nog voortdurende ontwikkelingen rondom Passend Onderwijs en de financiële kwetsbaarheid van CSO doordat alle drie de scholen speciaal onderwijs, danwel een speciale vorm van onderwijs aanbieden neemt de bestuurder de aanbeveling van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement over om een ratio voor het weerstandsvermogen van 2 als streefgetal te hanteren. Dit betekent dat CSO een weerstandvermogen van € 3.135.000 nastreeft. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit. Het risicomanagement is een regelmatig terugkerend onderwerp in het overleg tussen de bestuurder en de directies. Het staat ook meer of minder expliciet op de agenda van iedere vergadering van de RvT.

11.5.3 Normatief eigen vermogen

De inspectie van het onderwijs heeft in 2020 een rekenmethode ontwikkeld om te bepalen wat een redelijk (publiek) eigen vermogen is om aan te houden. Indien het publieke eigen vermogen hoger is dan het normatief eigen vermogen is er mogelijk sprake van bovenmatig eigen vermogen. In dat geval moet worden onderbouwd waarom een hoger eigen vermogen nodig is, of er moet een bestedingsplan worden opgesteld.

Het normatief eigen vermogen wordt bepaald door:

- aanschafwaarde van de gebouwen ($0,5 \times \text{aanschafwaarde} \times 1,27$)
- boekwaarde overige materiële vaste activa
- omvangafhankelijke rekenfactor (tussen 5% en 10% van omzet) $\times$ totale baten

Uitgaande van de jaarrekening van 2022 bedraagt het normatief vermogen € 1.671.000. Het eigen vermogen publiek bedraagt € 3.811.000. Er zou derhalve mogelijk sprake zijn van € 2.139.000 aan bovenmatig vermogen.

Het negatieve resultaat van € 158.000 in 2022 en de meerjarenbegroting geven aan dat de stichting de intentie heeft om het eventueel bovenmatig vermogen in te zetten. Voor de periode 2023-2025 zijn negatieve resultaten begroot van in totaal € 1.463.000. Bij realisatie van de meerjarenbegroting is de ratio normatief eigen vermogen eind 2025 nog maar 1,20.

12 Kengetallen

Kengetal	2022	2021	Signaleringswaarde onderwijsinspectie
Liquiditeit (quick ratio)	2,49	3,01	kleiner dan 1,00
Liquiditeit (absolute omvang)	€ 2.814.817	€ 2.490.029	> € 100.000
Rentabiliteit	-0,01	-0,04	afhankelijk van fin. positie
Solvabiliteit (incl. voorzieningen)	0,79	0,82	kleiner dan 0,30
Weerstandsvermogen	0,35	0,40	kleiner dan 0,05
Ratio normatief publiek eigen vermogen	2,28	2,49	groter dan 1,00

Liquiditeit

Definitie: De verhouding tussen de vlottende activa (som van liquide middelen, vorderingen en voorraden) en de kortlopende schulden.

De liquiditeit geeft aan in hoeverre de organisatie op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Rentabiliteit

Definitie: Resultaat gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

De rentabiliteit geeft aan of er sprake is van een positief dan wel negatief bedrijfsresultaat in relatie tot de totale baten.

Solvabiliteit 2 / incl. voorzieningen

Definitie: Eigen vermogen en voorzieningen gedeeld door het totale vermogen.

De solvabiliteit geeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen aan en verschaft dus inzicht in de financieringsopbouw. De solvabiliteit geeft ook aan in hoeverre de organisatie op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

Weerstandsvermogen

Definitie: Het eigen vermogen gedeeld door de totale baten (inclusief financiële baten).

Er zijn meerdere definities van het weerstandsvermogen, bovenstaande wordt door de inspectie gebruikt. In deze definitie wordt de rol van het eigen vermogen als risicobuffer voor onvoorziene gebeurtenissen benadrukt.

Het weerstandsvermogen geeft derhalve aan of het vermogen hoog genoeg is om niet-voorziene, tot de reguliere bedrijfsvoering behorende risico's op te vangen. Bij toepassing en verankering van het risicomanagement in de organisatie en het goed functioneren van de planning- en controlcyclus blijven altijd restrisico's achter. Voor het opvangen van de mogelijke financiële effecten moet het bestuur voldoende weerstandsvermogen hebben of opbouwen.

Ratio normatief publiek eigen vermogen

Definitie: De verhouding tussen het feitelijk eigen vermogen en het normatief eigen vermogen.

JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER 2022

En vergelijkende cijfers 2021. - na verwerking resultaatbestemming -

		31-12-2022		31-12-2021	
		€	€	€	€
1	ACTIVA				
1.1	Vaste Activa				
1.1.2	Materiële vaste activa	1.079.869		1.040.221	
1.1.3	Financiële vaste activa	1.695.766		1.755.005	
	<i>Totaal vaste activa</i>		2.775.635		2.795.226
1.2	Vlottende Activa				
1.2.2	Vorderingen	216.040		671.438	
1.2.4	Liquide middelen	2.814.319		2.490.029	
	<i>Totaal vlottende Activa</i>		3.030.359		3.161.467
	TOTAAL ACTIVA		5.805.995		5.956.693
2	PASSIVA				
2.1	Eigen vermogen	3.810.684		3.968.324	
2.2	Voorzieningen	778.552		935.433	
2.3	Langlopende schulden	631		1.013	
2.4	Kortlopende schulden	1.216.127		1.051.923	
	TOTAAL PASSIVA		5.805.995		5.956.693

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022
En vergelijkende cijfers 2021

		2022		Begroting 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	10.385.063		9.179.062		9.329.170	
3.2	Overheidsbijdragen en subsidies overige overheden	163.134		84.964		161.026	
3.5	Overige baten	262.334		196.626		358.884	
	<i>Totaal Baten</i>		<i>10.810.532</i>		<i>9.460.652</i>		<i>9.849.081</i>
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	8.966.375		8.441.934		8.459.912	
4.2	Afschrijvingen	171.429		188.527		152.122	
4.3	Huisvestingslasten	691.821		696.921		653.908	
4.4	Overige lasten	1.080.801		1.000.772		961.780	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>10.910.427</i>		<i>10.328.154</i>		<i>10.227.723</i>
	<i>Saldo baten en lasten</i>		<i>-99.895</i>		<i>-867.502</i>		<i>-378.642</i>
6	Financiële baten en lasten						
6.1	Financiële baten	8.659		10.625		10.562	
6.2	Financiële lasten	66.404		8.000		9.620	
	<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		<i>-57.745</i>		<i>2.625</i>		<i>942</i>
	Totaal resultaat		-157.640		-864.877		-377.700

KASSTROOMOVERZICHT 2022
En vergelijkende cijfers 2021

		2022		2021	
	Ref.	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfsoefening (saldo baten en lasten)			-99.895		-378.642
<i>Aanpassing voor aansluiting bedrijfsresultaat:</i>					
Afschrijvingen	-/- 4.2	171.429		152.122	
Mutaties voorzieningen	2.2	-156.881		37.575	
<i>Totaal van aanpassing voor aansluiting bedrijfsresultaat</i>			14.549		189.697
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>					
Vorderingen	1.2.2 (excl. 1.2.2.14)	453.486		-318.719	
Kortlopende schulden	2.4 (excl. 2.4.18)	165.544		73.404	
<i>Totaal van aanpassingen in werkkapitaal</i>			619.030		-245.315
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			533.683		-434.260
Ontvangen interest	6.1.1 & 1.2.2.14		10.571		10.580
Betaalde interest	6.2.1 & 2.4.18		-67.744		-6.407
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			476.511		-430.086
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa	1.1.2	-211.077		-173.923	
Desinv. in materiële vaste activa	1.1.2	-		3.690	
Overige inv. in financiële vaste activa	1.1.3.7 & .8	59.239		63	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-151.839		-170.170
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen langlopende schulden	2.3	-		-382	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-382		-382
Mutatie liquide middelen	1.2.4		324.290		-600.638
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:					
		2022		2021	
		€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1		2.490.029		3.090.667	
Mutatie boekjaar liquide middelen		324.290		-600.638	
Stand liquide middelen per 31-12			2.814.319		2.490.029

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA, PASSIVA EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in gehele euro's.

Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

Kernactiviteiten

Het verzorgen van (voortgezet) speciaal onderwijs binnen de kaders gesteld door de Wet op het Primair Onderwijs.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Grondslagen Balans**Materiële vaste activa**

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgelang plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven. Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie	afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
<u><i>Gebouwen</i></u>			
Permanent	480	2,50%	n.v.t.
Semi-permanent	240	5,00%	n.v.t.
Noodlokalen	120	10,00%	n.v.t.
<u><i>Installaties</i></u>			
Verwarming	180	6,67%	1000
Alarm	120	10,00%	1000
Liften	180	6,67%	1000
<u><i>Kantoormeubilair en inventaris</i></u>			
Bureau's	240	5,00%	1000
Stoelen	120	10,00%	1000
Kastelen	240	5,00%	1000
<u><i>Huishoudelijke apparatuur</i></u>			
Schoonmaakapparatuur	60	20,00%	1.000
<u><i>Schoolmeubilair en inventaris</i></u>			
Docentensets	240	5,00%	1.000
Leerlingensets	180	6,67%	1.000
Schoolborden	240	5,00%	1.000
Garderobe	240	5,00%	1.000
<u><i>Onderwijskundige apparatuur en machines</i></u>			
Kopieerapparatuur	60	20,00%	1.000
Audio/video installatie	60	20,00%	1.000
Beamer	60	20,00%	1.000
Projectiemiddelen	60	20,00%	1.000
<u><i>ICT</i></u>			
Servers	48	25,00%	1.000
Netwerk	120	10,00%	1.000
Computers	36	33,33%	1.000
Printers	48	25,00%	1.000
Telefooncentrale	120	10,00%	1.000
Digitale schoolborden	96	12,50%	1.000
<u><i>Leermiddelen</i></u>			
Methodes	96	12,50%	n.v.t.
Spel- en sportmateriaal	96	12,50%	1.000
<u><i>Vervoermiddelen</i></u>			
Vervoermiddelen	48	25,00%	1.000

Gebouwen

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Terreinen

Terreinen worden opgenomen indien sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen of van doordecentralisatie van de huisvesting. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Financiële vaste activa*Effecten*

Obligaties (beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd) die behoren tot de categorie gekochte leningen en obligaties en die worden aangehouden tot het einde van de looptijd dienen te worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Overige vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas en banktegoeden met een looptijd korter dan 12 maanden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en bestemmingsreserve(s).

De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, welke door het bestuur is aangebracht.

Omschrijving		EUR
Nulmeting		
	Doel	Dekking van de afschrijvingslasten van de materiële vaste activa
		Formele beperking, ontstaan bij invoering
	Beperkingen	lumpsumbekostiging
	Saldo	€ 811

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, *tenzij anders vermeld*.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Indien een voorziening gewaardeerd wordt tegen contante waarde wordt gerekend met een rekenrente. Deze rekenrente wordt als volgt bepaald:

Rekenrente = Wettelijke rente (bron: DNB) -/- Inflatie (bron: CBS).

Bij een negatieve uitkomst van de rekenrente zal deze op nul worden gesteld.

Voor 2022 wordt er gerekend met een rekenrente van 0,00%. Waarbij de waarde voor de wettelijke rente vastgesteld is op 2,00%, en de uitgangswaarde voor de inflatie 13,80% is.

Jubileumuitkeringen

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Daarnaast wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans.

Voorziening levensfasebewust personeelsbeleid

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden waarbij een opnameplan is overeengekomen. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Langdurig zieken

De voorziening langdurig zieke werknemers wordt gevormd door de verwachte salariskosten van langdurig zieke werknemers die waarschijnlijk niet meer zullen terugkeren in het arbeidsproces.

Voorziening groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt. Als de kosten uitgaan boven de boekwaarde van de voorziening, worden de (meer)kosten verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Bij de bepaling voor de voorziening groot onderhoud ultimo 2022 is gebruik gemaakt van de tijdelijke uitzonderingsbepaling conform RJO 4, lid 1c.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Onder deze post valt onder meer vooruitontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies moeten zichtbaar in mindergebracht worden op de materiële vaste activa of als schuld gepresenteerd worden onder vooruitontvangen investeringssubsidies.

Leasing

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt.

Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen Staat van Baten en Lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve en aan de bestemde reserves die door het bestuur zijn bepaald.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies m.b.t. investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De Stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de instelling op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfonds en verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de instelling geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen.

De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

Pensioenregeling

Nederlandse pensioenregelingen:

De instelling heeft op de balans geen eigen pensioenvoorziening opgenomen.

De instelling is volgens de CAO aangesloten bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze regelingen zijn:

- pensioengevende salarisgrondslag is middelloon
- er heeft in 2022 geen indexatie plaatsgevonden
- de dekkingsgraad van het ABP was per 31-12-2022: 110,90%
- overige kenmerken zijn te vinden op www.abp.nl

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald door de instelling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Waardeveranderingen financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde

Waardeveranderingen van de volgende financiële instrumenten worden rechtstreeks verwerkt in de staat van baten en lasten:

- Financiële activa en verplichtingen die onderdeel zijn van de handelsportefeuille;
- Afgeleide financiële instrumenten (derivaten) met een beursgenoteerde onderliggende waarde;
- Gekochte leningen, obligaties (tenzij aangehouden tot einde looptijd) en aangehouden eigen-vermogensinstrumenten die beursgenoteerd zijn.

Waardeverminderingen van financiële instrumenten die op reële waarde gewaardeerd zijn, worden verwerkt in de staat van baten en lasten. Voor gerealiseerde waardevermeerderingen van financiële instrumenten die op reële waarde worden gewaardeerd met verwerking van de waardevermeerderingen rechtstreeks in het eigen vermogen, dient het cumulatieve resultaat dat voorheen in het eigen vermogen was opgenomen, te worden verwerkt in de staat van baten en lasten op het moment dat de desbetreffende effecten niet langer in de balans worden verwerkt.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Operationele activiteiten

Onder de operationele activiteiten is het saldo van de baten en lasten opgenomen welke in het verslagjaar gerealiseerd zijn. Het saldo van de baten en lasten wordt gecorrigeerd met de lasten door afschrijvingen, dotatie en vrijval van voorzieningen. Het saldo van de baten en lasten wordt tevens gecorrigeerd met de fluctuatie van kortlopende vorderingen en schulden gedurende het verslagjaar. Ontvangsten en uitgaven uit rente gedurende het verslagjaar zijn ook opgenomen onder de operationele activiteiten.

Investeringsactiviteiten

Uitgaven en inkomsten welke voortvloeien uit het respectievelijk aankopen en verkopen van duurzame middelen.

Financieringsactiviteiten

Inkomsten en uitgaven welke voortvloeien uit het respectievelijk aangaan of aflossen van leningen.

Prijrisico

De instelling loopt risico's ten aanzien van de waardering van effecten, opgenomen onder financiële vaste activa en effecten, opgenomen onder vlottende activa. De instelling beheerst het marktrisico door onderscheid aan te brengen in de portefeuille, en limieten te stellen.

Kredietrisico

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal voldoen aan het treasurybeleid.

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1 Activa

1.1 Vaste Activa

1.1.2 Materiële vaste activa

	1.1.2.1 Gebouwen	1.1.2.2 Terreinen	1.1.2.3 Inventaris en apparatuur	1.1.2.4 Overige materiële vaste activa	1.1.2.5 Vaste bedrijfs- activa in uitvoering en vooruit- betalingen op MVA	1.1.2.6 Niet aan de bedrijfsuit- oefening dienstbare MVA	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€	€	€	€
Stand per 01-01-2022							
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	398.096	3.302	1.695.455	175.964	-	-	2.272.817
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	134.433	798	956.530	140.835	-	-	1.232.596
Cumulatieve herwaarderings	-	-	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa per 01-01-2022	263.662	2.504	738.926	35.129	-	-	1.040.221
Verloop gedurende 2022							
Investerings	7.798	-	200.654	2.625	-	-	211.077
Desinvesteringen	-	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingen	24.627	165	139.675	6.963	-	-	171.429
Mutatie gedurende 2022	-16.828	-165	60.979	-4.338	-	-	39.648
Stand per 31-12-2022							
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	405.894	3.302	1.896.109	178.589	-	-	2.483.895
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	159.060	963	1.096.204	147.798	-	-	1.404.025
Cumulatieve herwaarderings	-	-	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa per 31-12-2022	246.834	2.339	799.905	30.791	-	-	1.079.869

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE BALANS

1.1.3	Financiële vaste activa	Boek- waarde 1-1-2022	Investerings 2022	Des- investerings 2022	Waarde- veranderingen 2022	Resultaat 2022	Boek- waarde 31-12-2022
		€	€	€	€	€	€
1.1.3.7	Effecten	1.755.005	-	-	-59.239	-	1.695.766
	Totaal Financiële vaste activa	1.755.005	-	-	-59.239	-	1.695.766
1.2	Vlottende activa						
1.2.2	Vorderingen	31-12-2022		31-12-2021			
		€	€	€	€		
1.2.2.2	OCW	-		375.838			
1.2.2.3	Gemeenten	2.701		80.057			
1.2.2.10	Overige vorderingen	30.618		73.667			
	<i>Subtotaal vorderingen</i>		33.320		529.561		
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten	62.534		38.617			
1.2.2.14	Te ontvangen interest	3.114		5.026			
1.2.2.15	Overige overlopende activa	117.073		98.234			
	<i>Subtotaal overlopende activa</i>		182.721		141.877		
	Totaal Vorderingen		216.040		671.438		
1.2.4	Liquide middelen	31-12-2022		31-12-2021			
		€	€	€	€		
1.2.4.1	Kasmiddelen	454		622			
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen	2.813.865		2.489.407			
	Totaal liquide middelen		2.814.319		2.490.029		

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar

2.1 Eigen vermogen		Stand per 1-1-2021	Resultaat 2021	Overige mutaties 2021	Stand per 31-12-2021	Stand per 1-1-2022	Resultaat 2022	Overige mutaties 2022	Stand per 31-12-2022
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.1.1.1	Algemene reserve	4.341.693	-375.514	-	3.966.179	3.966.179	-156.306	-	3.809.874
2.1.1.2	Bestemmingsreserves (publiek)	4.331	-2.187	-	2.145	2.145	-1.334	-	811
Totaal Eigen vermogen		4.346.024	-377.700	-	3.968.324	3.968.324	-157.640	-	3.810.684

De toelichting over de beperkte doelstellingen van de reserves zijn vermeld in de Grondslagen.

2.2 Voorzieningen		Stand per 1-1-2022	Dotatie 2022	Ont- trekking 2022	Vrijval 2022	Stand per 31-12-2022	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 - 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personele voorzieningen	219.624	138.700	11.583	33.817	312.924	167.230	65.183	80.512
2.2.3	Voorzieningen voor groot onderhoud	715.809	193.221	443.401	-	465.628	29.766	435.862	-
Totaal voorzieningen		935.433	331.921	454.985	33.817	778.552	196.996	501.045	80.512

2.2.1 Personele voorzieningen		Stand per 1-1-2022	Dotatie 2022	Ont- trekking 2022	Vrijval 2022	Stand per 31-12-2022	Bedrag < 1 jaar	Bedrag 1 - 5 jaar	Bedrag > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2	Levensfasebewust personeelsbeleid	32.408	-	-	6.773	25.635	-	25.635	-
2.2.1.4	Jubileumuitkeringen	187.216	-	11.583	27.044	148.589	13.181	54.897	80.512
2.2.1.6	Langdurig zieken	-	138.700	-	-	138.700	127.253	11.447	-
Totaal personele voorzieningen		219.624	138.700	11.583	33.817	312.924	140.434	91.979	80.512

2.3 Langlopende schulden		Stand per 1-1-2022	Leningen aangegaan 2022	Aflossing 2022	Stand per 31-12-2022	Looptijd > 1 jaar	Looptijd > 5 jaar
		€	€	€	€	€	€
2.3.7	Vooruitontvangen investeringssubsidies	1.013	-	382	631	382	299
		1.013	-	382	631	382	299

2.4 Kortlopende schulden		31-12-2022		31-12-2021	
		€	€	€	€
2.4.6	Schulden aan gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen	6.521		200.410	
2.4.8	Crediteuren	137.301		96.949	
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	381.077		334.164	
2.4.10	Schulden terzake van pensioenen	107.854		104.212	
2.4.12	Kortlopende overige schulden	11.953		30.239	
<i>Subtotaal overige schulden</i>			644.705		765.974
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW	268.822		27.560	
2.4.15	Vooruit ontvangen investeringssubsidies	382		382	
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	140		-	
2.4.17	Vakantiegeld	278.972		247.042	
2.4.18	Te betalen interest	1.923		3.263	
2.4.19	Overige overlopende passiva	21.183		7.702	
<i>Subtotaal overlopende passiva</i>			571.421		285.949
Totaal Kortlopende schulden			1.216.127		1.051.923

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN**Rechten**

Er zijn geen niet in de balans opgenomen rechten.

Verplichtingen

De volgende niet in de balans opgenomen verplichtingen worden hieronder toegelicht.

nr.	Omschrijving	Periode		Looptijd	Bedrag per maand	< 1 jaar	1 - 5 jaar	> 5 jaar	Totaal
		van	t/m						
				Mndn	€	€	€	€	€
1	Ricoh (kopieerapparatuur De Zonnehoek)	25-06-22	25-06-25	36	1.024	12.293	18.440	-	30.733
2	Canon (kopieerapparatuur De prinsenhof)	17-01-20	17-06-26	77	1.044	12.527	31.318	-	43.845
3	Canon (kopieerapparatuur De Boog)	01-05-19	01-05-26	84	884	10.610	24.757	-	35.367

TOELICHTING OP DE TE ONDERSCHIEDEN POSTEN VAN DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen						
		2022	Begroot 2022	2021			
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen						
3.1.1.1	Rijksbijdragen OCW	8.867.485	8.146.767	8.340.783			
	Totaal rijksbijdragen	8.867.485	8.146.767	8.340.783			
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	1.066.849	645.362	516.113			
	Totaal Overige subsidies	1.066.849	645.362	516.113			
3.1.4	Ontvangen doorbetaling rijksbijdragen SWV	450.729	386.933	472.275			
	Totaal Rijksbijdragen	10.385.063	9.179.062	9.329.171			
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	2022	Begroot 2022	2021			
		€	€	€	€	€	€
3.1.2.1.2	Niet-geoordeelde subsidies OCW	1.066.849	645.362	516.113			
	Totaal overige subsidies OCW	1.066.849	645.362	516.113			
3.2	Overheidsbijdragen overige overheden						
		2022	Begroot 2022	2021			
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en gemeenschappelijke bijdragen*	163.134	84.964	161.026			
	Totaal overheidsbijdragen overige overheden	163.134	84.964	161.026			
	<u>* Overige gemeentelijke en Gemeenschappelijke bijdragen</u>						
	Vergoeding gymzaal	23.189	23.131	23.131			
	Vergoeding parkeergarage	11.643	11.303	11.303			
	NPO-middelen	35.000	-	-			
	Vrijval investeringssubsidie gemeente	382	530	382			
	Projecten EUSF	92.921	50.000	98.234			
	Impuls baankansen	-	-	27.976			
		163.134	84.964	161.026			
3.5	Overige baten						
		2022	Begroot 2022	2021			
		€	€	€	€	€	€
3.5.1	Verhuur	117.184	101.000	143.822			
3.5.2	Detachering personeel	-	-	33.793			
3.5.5	Ouderbijdragen	24.040	2.500	10.942			
3.5.9	Catering	4.656	2.000	1.278			
3.5.10	Overige**	116.454	91.126	169.050			
	Totaal overige baten	262.334	196.626	358.884			
	<u>Overige**</u>						
	Subsidie combinatiefunctionaris	24.514	63.000	33.333			
	Inkoop ambulante zorg (Youngster)	47.652	-	-			
	Overige personele opbrengsten	3.559	-	5.170			
	Overige opbrengsten	40.729	28.126	54.617			
	Subsidie extra hulp in de klas	-	-	66.088			
	Subsidie impuls muziekonderwijs	-	-	9.842			
		116.454	91.126	169.050			

4 Lasten**4.1 Personeelslasten**

	2022		Begroot 2022		2021	
	€	€	€	€	€	€
4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten						
4.1.1.1 Lonen en salarissen	6.361.479		7.842.334		5.628.683	
4.1.1.2 Sociale lasten	1.003.512		-		1.119.987	
4.1.1.5 Pensioenpremies	935.766		-		925.377	
Totaal lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten		8.300.757		7.842.334		7.674.047
4.1.2 Overige personele lasten						
4.1.2.1 Dotaties/vrijval personele voorzieningen	104.883		18.000		-6.699	
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	328.999		275.000		621.144	
4.1.2.3 Overige***	329.643		319.750		355.074	
		763.526		612.750		969.519
4.1.3 Ontvangen uitkeringen personeel						
4.1.3.3 Overige uitkeringen personeel	97.907		13.150		183.653	
Af: Ontvangen uitkeringen personeel		97.907		13.150		183.653
Totaal personeelslasten		8.966.375		8.441.934		8.459.912
*** Overige						
(Na)scholing	221.723		190.000		181.467	
Kosten BGZ	54.702		57.750		65.381	
Begeleiding personeel	1.255		10.000		42.409	
Schoolbegeleiding	1.279		8.000		13.786	
Verrekening uitkeringen	-		-		23.040	
Overige personele lasten	50.684		54.000		28.991	
		329.643		319.750		355.074

Gemiddeld aantal werknemers

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 43 in 2022 (2021: 43). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2022	2021
Bestuur / Management	1,00	1,00
Personeel primair proces	26,00	27,00
Ondersteunend personeel	16,00	15,00
Totaal gemiddeld aantal werknemers	43	43

Hiervan zijn er 0 werkzaam in het buitenland in 2022 (2021: 0).

4.2 Afschrijvingen

	2022		Begroot 2022		2021	
	€	€	€	€	€	€
4.2.2 Afschrijvingen op materiële vaste activa	171.429		188.527		152.122	
Totaal afschrijvingen		171.429		188.527		152.122

4.2.2 Afschrijvingen op materiële vaste activa

	2022		Begroot 2022		2021	
	€	€	€	€	€	€
4.2.2.1 Gebouwen	24.627		26.206		24.447	
4.2.2.2 Terreinen	165		165		165	
4.2.2.3 Inventaris en apparatuur	146.638		162.156		127.510	
Totaal afschrijvingen		171.429		188.527		152.122

4.3 Huisvestingslasten

	2022		Begroot 2022		2021	
	€	€	€	€	€	€
4.3.1 Huur	14.046		9.000		9.471	
4.3.3 Onderhoudslasten (klein onderhoud)	92.270		135.000		98.880	
4.3.4 Energie en water	132.961		124.200		129.443	
4.3.5 Schoonmaakkosten	169.333		183.000		171.208	
4.3.6 Belastingen en heffingen	36.659		35.000		27.064	
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorziening	193.221		193.221		193.221	
4.3.8 Overige	53.331		17.500		24.621	
Totaal huisvestingslasten		691.821		696.921		653.908

4.4	Overige lasten	2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1	Administratie en beheerlasten		241.547		216.985		213.667
4.4.2	Inventaris en apparatuur		26.050		27.250		28.440
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen		301.928		245.300		273.122
4.4.5	Overige		511.277		511.236		446.550
Totaal overige lasten			1.080.801		1.000.772		961.780

4.4.1	Administratie en beheerlasten	2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheerslasten		184.949		157.210		156.209
4.4.1.2	Reis- en verblijfkosten		13.340		12.200		12.633
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten		39.017		36.250		35.897
4.4.1.4	Kantoorartikelen		2.794		3.450		6.008
4.4.1.5	Overige administratie- en beheerslasten		1.447		1.875		2.920
Totaal administratie en beheerlasten			241.547		210.985		213.667

Separate specificatie kosten instellingsaccountant

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria (reeds onderdeel van 4.4.1) ten laste van het resultaat gebracht:

		2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening		6.625		6.000		5.663
			6.625		6.000		5.663

Uitsplitsing honoraria naar accountantskantoor

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden zijn verricht door hetzelfde accountantskantoor.

Honoraria met betrekking tot de werkzaamheden

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de Stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountantshonoraria zijn verwerkt op basis van het lastenstelsel.

4.4.5	Overige lasten	2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
4.4.5.1	Wervingskosten		10.972		3.500		2.455
4.4.5.2	Representatiekosten		11.390		22.500		8.246
4.4.5.3	Huishoudelijke kosten		36.999		27.000		30.027
4.4.5.4	Buitenschoolse cq bijzondere activiteiten		44.247		48.000		38.813
4.4.5.6	Contributies		17.270		17.500		15.375
4.4.5.7	Abonnementen		3.375		5.200		4.165
4.4.5.8	Medezeggenschapsraad		2.603		2.250		2.087
4.4.5.9	Verzekeringen		3.844		3.300		1.209
4.4.5.10	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids		39.260		65.000		49.676
4.4.5.11	Toetsen en testen		9.174		14.000		10.652
4.4.5.12	Culturele vorming		3.781		11.000		1.724
4.4.5.13	Schoolzwemmen		193.340		187.986		194.136
4.4.5.13	Kantinekosten		6.900		6.000		2.618
4.4.5.13	Examenkosten		8.506		8.000		7.833
4.4.5.13	Public Relations		77.488		45.000		45.834
4.4.5.13	Boekverlies vaste activa		-		-		3.690
4.4.5.13	Overige overige lasten		42.129		45.000		28.009
Totaal overige lasten			511.277		511.236		446.550

6 Financiële baten en lasten

6.1	Financiële baten	2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
6.1.1	Rentebaten en soortgelijke opbrengsten		8.659		10.625		10.562
			8.659		10.625		10.562
6.2	Financiële lasten	2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
6.2.1	Rentelasten en soortgelijke lasten		66.404		8.000		9.620
			66.404		8.000		9.620

BESTEMMING VAN HET RESULTAAT

		2022	
		€	€
2.1.1.1	Algemene reserve (publiek)		-156.306
2.1.1.2	<u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>		
2.1.1.2.10	Reserve nulmeting	-1.334	
	Totaal bestemmingsreserves publiek		-1.334
	Totaal resultaat		-157.640

GESEGMENTEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022**En vergelijkende cijfers 2021****PO**

		2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	7.637.110		6.675.384		6.817.711	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	111.364		69.964		93.704	
3.5	Overige baten	235.971		164.626		298.276	
	<i>Totaal baten</i>		<i>7.984.446</i>		<i>6.909.974</i>		<i>7.209.691</i>
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	7.052.965		6.405.476		6.677.636	
4.2	Afschrijvingen	124.361		142.479		114.792	
4.3	Huisvestingslasten	537.306		531.944		507.032	
4.4	Overige lasten	872.229		775.872		739.094	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>8.586.861</i>		<i>7.855.771</i>		<i>8.038.553</i>
	<i>Saldo baten en lasten *</i>		<i>-602.415</i>		<i>-945.796</i>		<i>-828.862</i>
6	Saldo financiële baten en lasten *		-57.745		2.625		734
	Totaal resultaat *		-660.160		-943.171		-828.128

*(- is negatief)

GESEGMENTEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022**En vergelijkende cijfers 2021****VO**

		2022		Begroot 2022		2021	
		€	€	€	€	€	€
3	Baten						
3.1	Rijksbijdragen OCW	2.747.953		2.503.678		2.511.459	
3.2	Overheidsbijdragen en -subsidies overige overheden	51.770		15.000		67.322	
3.5	Overige baten	26.363		32.000		60.608	
	<i>Totaal baten</i>		<i>2.826.086</i>		<i>2.550.678</i>		<i>2.639.389</i>
4	Lasten						
4.1	Personeelslasten	1.913.411		2.036.458		1.782.276	
4.2	Afschrijvingen	47.068		46.048		37.330	
4.3	Huisvestingslasten	154.516		164.977		146.876	
4.4	Overige lasten	208.572		224.900		222.686	
	<i>Totaal lasten</i>		<i>2.323.566</i>		<i>2.472.383</i>		<i>2.189.169</i>
	<i>Saldo baten en lasten *</i>		<i>502.520</i>		<i>78.294</i>		<i>450.220</i>
6	Saldo financiële baten en lasten *		-		-		207
	Totaal resultaat *		502.520		78.294		450.427

*(- is negatief)

Resultaat op bedrijfsniveau

Totaal resultaat PO	-660.160	-943.171	-828.128
Totaal resultaat VO	502.520	78.294	450.427
Totaal resultaat op bedrijfsniveau (zie SBL)	-157.640	-864.877	-377.700

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

VERBONDEN PARTIJEN

De verbonden partijen die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

Verbonden partijen

Statutaire naam	Juridische vorm 2022	Statutaire zetel	Code activiteiten	Deelname percentage
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO	Stichting	Apeldoorn	4	0%
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO	Stichting	Apeldoorn	4	0%
Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige				

VERANTWOORDING SUBSIDIES

De subsidies die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

G1. Subsidies waarbij het eventueel niet aangewende deel van de subsidie, mits de activiteiten volledig zijn uitgevoerd, kan worden besteed aan andere activiteiten waarvoor bekostiging wordt verstrekt.

Omschrijving	Toewijzing		De activiteiten zijn ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikkingen geheel uitgevoerd en afgerond
	Kenmerk	Datum	
Subsidie voor studieverlof	1176975-1	27-07-2021	Ja
Subsidie impuls en innovatie bewegingsonderwijs	IIB210219	13-12-2021	Nee
Subsidie voor studieverlof	1278096-1	20-07-2022	Nee
Subsidie zij-instroom	1255183-01	20-06-2022	Nee
Subsidie basisvaardigheden rekenen en taal	VBV22-PO-2447	11-11-2022	Nee

G2A. Subsidies met verekeningsclausule, aflopend

Niet van toepassing

G2B. Subsidies met verrekeningsclausule, doorlopend

Niet van toepassing

WNT-VERANTWOORDING 2022

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt. Op de stichting is het bezoldigingsmaximum voor het onderwijs van toepassing.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria, te weten:

- a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten
- c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal complexiteitspunten. Het totaal van deze complexiteitspunten bepaalt in welke bezoldigingsklasse de rechtspersoon of instelling valt en welk bezoldigingsmaximum daarmee van toepassing is op de topfunctionaris(sen). Voor de bepaling van de complexiteitspunten verwijzen wij naar de Regeling bezoldiging topfunctionarissen OCW-sectoren.

Complexiteitspunten

Aantal complexiteitspunten per instellingscriteria:	2022
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	1
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	3
Totaal aantal complexiteitspunten	8
Bezoldigingsklasse	C
Bezoldigingsmaximum	€ 154.000

WNT-VERANTWOORDING 2022**1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling**

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar worden aangemerkt

Gegevens 2022

Naam	L.H. Wijtsma
Functiegegevens	Voorzitter CvB
Aanvang functievervulling in 2022	01-01
Einde functievervulling in 2022	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0000
Dienstbetrekking	ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	108.212
Beloningen betaalbaar op termijn	€	18.972
<i>Subtotaal</i>	€	<u>127.183</u>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	154.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€	-
Bezoldiging	€	<u>127.183</u>

Het bedrag van de overschrijding	€	-
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	0	

Gegevens 2021

Functiegegevens	Voorzitter CvB
Aanvang functievervulling in 2021	01-01
Einde functievervulling in 2021	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,9000
Dienstbetrekking	ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	89.408
Beloningen betaalbaar op termijn	€	17.844
<i>Subtotaal</i>	€	<u>107.252</u>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	124.200
Bezoldiging	€	<u>107.252</u>

WNT-VERANTWOORDING 2022**1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12**

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12 van de functievervulling.

WNT-VERANTWOORDING 2022**1c. Toezichthoudende topfunctionarissen**

Toezichthoudende topfunctionarissen zijn in onderstaande tabel opgenomen

Gegevens 2022

Naam	L. Vos
Functiegegevens	Voorzitter
Aanvang functievervulling in 2022	01-01
Einde functievervulling in 2022	31-12
Bezoldiging	
Bezoldiging	€ 2.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 23.100
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -
Bezoldiging	€ 2.000
Het bedrag van de overschrijding	€ -
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Gegevens 2021

Functiegegevens	Lid
Aanvang functievervulling in 2021	01-01
Einde functievervulling in 2021	31-12
Bezoldiging	
Bezoldiging	€ 1.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 18.200

WNT-VERANTWOORDING 2022**1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.800 of minder**

Topfunctionarissen inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangeren totale bezoldiging van € 1.800 of minder.

Gegevens 2022

Naam	Functie
W.P. Boomgaard	Lid RvT, remuneratiecommissie
J. van Casteren	Lid RvT, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit
F.H. ten Klooster	Lid RvT, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit
L. van Oorspronk	Lid RvT, auditcommissie
P. Bouwsema	Voorzitter RvT, remuneratiecommissie

WNT-VERANTWOORDING 2022**1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.800**

De totale bezoldiging van een topfunctionaris inclusief degene die op grond van zijn/haar voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris wordt aangemerkt, voor al zijn/haar functies bij het bevoegd gezag en eventuele aan deze WNT-instelling gelieerde rechtspersonen

WNT-VERANTWOORDING 2022**1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.800 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is.**

Niet van toepassing, er zijn geen (voormalige) (aangemerkte) leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking bij een of meer andere WNT-instellingen.

WNT-VERANTWOORDING 2022**1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.800 of minder waarop de anticumulatie van toepassing is.**

Niet van toepassing, er zijn geen (voormalige) (aangemerkte) leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking bij een of meer andere WNT-instellingen.

WNT-VERANTWOORDING 2022**2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen**

Niet van toepassing, er zijn geen (aangemerkte) topfunctionarissen, met of zonder dienstbetrekking, waaraan een uitkering is verstrekt.

WNT-VERANTWOORDING 2022**3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT**

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

GEGEVENS OVER RECHTSPERSOON

Statutaire naam: Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn
Juridische vorm: Stichting
Vestigingsplaats: Apeldoorn
Nr. Bevoegd gezag: 72464
Nr. Handelsregister: 40103192
Webadres: www.cso-apeldoorn.nl

Adres: Meester van Hasseltlaan 57
7316 DK
Apeldoorn
Telefoonnummer: 055-5889889
E-mailadres: info@cso-apeldoorn.nl

Contactpersoon: L.H. Wijtsma
Telefoonnummer:
E-mailadres: e.wijtsma@cso-apeldoorn.nl

RIO-instellingscodes 72464

01FJ De Prinsenhof
02VX De Zonnehoek
15DN De Boog

ONDERTEKENING DOOR BESTUURDERS EN RAAD VAN TOEZICHT

Apeldoorn,-.....-2023

L.H. Wijtsma

Voorzitter College van Bestuur

L. Vos

Voorzitter Raad van Toezicht

OVERIGE GEGEVENS

STATUTAIRE BEPALING VAN HET RESULTAAT

Er is statutair niets geregeld inzake de bepaling van het resultaat